

DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEZEL — ZDRUŽITE SE!

Danes na
5. strani:

IMAMO
INDUSTRIJO,
A TUDI
KUP TEŽAV

Četrtek, 10. decembra 1964
Št. 48, leto XXII.

JE NAGLAŠANJE SAMOUPRAVNIH PRAVIC DELOVNIH ENOT RES »RAZGLAŠENA PESEM«?

DELOVNE ENOTE IN DELITEV

Predsednik Zveze sindikatov Jugoslavije Svetozar Vukmanović-Tempo ugotavlja v svoji razpravi »Aktivnost družbeno-političnih organizacij v podjetjih«, objavljeni na uvodnem mestu v predzadnji številki našega glasila, da ocenjuje v velikem delu delovnih organizacij delovna mesta in določa norme in startne osnove osebnih dohodkov delavcem v proizvodnji upravno-tehnični aparat, ter v zvezi s tem naglašja že večkrat izrečeno stališče sindikatov, da sodijo »vse naloge s področja samoupravljanja, od delitve ustvarjenega dohodka delovne enote, razporeditve delovnih mest, pa do ugotavljanja norm, sprejemanja norm, odpuščanja delavcev — v izključno pristojnost delovnih enot.«

Ko sem začel o tej zahtevi sindikatov razgovor s človekom iz uprave neke gospodarske organizacije — naj ga imenujem France Janež, da bi s skupnim izmišljenim imenom predstavil tudi druge, ki so njegovega mišljenja — torej s Francetom Janežem, je le-ta kategorično zamahnil z roko: »Razglasila plošča, ki nam je že do roba napolnila ušesa. Le kaj vse bi delovne enote še hotele! Že to, kar delovne enote imajo, nas gospodarsko tepe. Namesto da bi podjetje krepili, ga razbija, potem pa stokamo, če nam gospodarstvo ne gre!«

Teh besed nisem slišal prvič. Vendar se človek takih »kritik iz rokava« hitro naje: če mu ni za prepir, napejje pogovor dru-

gam, če pa hoče priti stvari do dna, si po slovesu od učenega sobesednika zastavlja bolj ali manj prijetna vprašanja. Meni je France Janež vsilil tole razmišljanje: Nič kolikokrat smo že brali, da imajo delovne enote (prej ekonomske) premalo dolžnosti in pravic; nekaj jih pa vendarle imajo, da nekatere ljudi tako bodejo v oči. Koliko? Katere? Jih imajo res premalo, ravno prav ali celo preveč? Kako poiskati odgovor na ta vprašanja?

ODGOVOR NI POKLICAL
NA POMOČ VSEGA »OROŽJA«

Poti do odgovora mi ni bilo treba prehoditi samemu: prirahnila mi jo je komisija za

družbeno samoupravljanje pri Republiškem svetu sindikatov Slovenije, ki mi je dala na razpolago vse podatke iz analize 120 statuten delovnih organizacij slovenske industrije. Med 334 vprašanji v vprašalniku, s katerimi so člani komisije in skupina študentov sociologije ugotavljali vrednost in praktično uporabo statuten kot zakonite garancije za uresničevanje dolžnosti in pravic delovnih ljudi, jih je bila najmanj tretjina zastavljenih z namenom, da bi raziskava statuten dala jasno podobo samoupravnih pristojnosti delovnih enot. Odgovor na vprašanja, ki jih je sprožil France Janež, temelji torej na gradivu, ki ga je dala sistematično in vsestransko pripravljena raziskava, ne na kategoričnih trditvah. Vendar pa Francetu Janežu ne bom mogel odgovoriti z vsem »orožjem«: po mnenju in delovnem načrtu komisije za družbeno upravljanje pri RSS je namreč podatkov analize za 15 samostojnih študij, zato bi bilo krivično, če bi kdo zahteval, naj jih strpam na ta skopo odmerjeni prostor. Za nadaljnjo razlago bom odbral samo tiste podatke, ki najbolj plastično povedo, kakšno mesto in vlogo določajo statuti delovnim enotam v delovnih organizacijah, podatke o obsegu vplivanja in odločanja delovnih ljudi o vprašanih delitve. Iz gradiva analize sem odbral te

podatke predvsem zato, ker smo z odločanjem delovnih ljudi o delitvi načelno »še kar zadovoljni«, medtem ko »nam« druga področja samoupravljanja »zastajajo«. Pa ni čisto tako. Tudi delitev po delu, tako med delovnimi enotami kot med zaposlenimi, še vedno močno zastaja za proklamiranimi načeli in našo teoretsko predstavo o njeni vsebini.

STATUTI SKORAJ NE GOVORE O NAČELIH DELITVE

Da bi realno ocenili udeležbo neposrednih proizvajalcev v odločanju s področja delitve, je potrebno ugotoviti obseg njihovega odločanja o vnaprej določenih odnosih v delitvi in njih vpliv na obračunske priprave za izplačilo osebnih dohodkov. Če ni zagotovljeno odločanje o teh vprašanjih, lahko sklepamo, da delovne enote ne delijo osebnih dohodkov. Ocena udeležbe neposrednih proizvajalcev v delitvi mora torej temeljiti na oceni njihovega vpliva na oblikovanje kriterijev delitve med delovnimi enotami, na formiranje startnih osnov in njihovih medsebojnih odnosov, na določanje norm in drugih meril dela, naknadno popravilje osnov za osebne dohodke itd. Do takšne ocene ni mogoče priti z neposredno postavljenimi vprašanji, marveč posredno, z analiziranjem določil o delitvi v statutih z različnih zornih kotov, kar so raziskovalci dosegli z obsežnim vprašalnikom, na katerega so prejeli zelo izčrpne odgovore. Tu strnjujemo samo glavne.

Po rezultatih analize ni v 56 odstotkih statuten določeno, kdo ugotavlja glavna načela in merila delitve: akumulativnost artiklov, interne normative in uspešnost poslovanja delovne enote. Samo na nivoju delovne organizacije se ugotavlja dohodek po določenih 34% analiziranih statuten, medtem ko v 30 odstotkih statuten ni mogoče ugotoviti, na kakšen način se formira. Tudi neposredni odgovori na vprašanja o nivoju delitve kažejo na veliko (49%) centralizacijo delitve. Odgovori na specifična vprašanja, zastavljena z namenom, da se ugotovi način formiranja dohodka, povedo, da se po 45% analiziranih statuten dohodek delovnih enot formira na osnovi fizičnega obsega proizvodnje, interne realizacije ali planske oziroma tržne cene, a prav tolikšen odstotek

(Nadaljevanje na 2. strani)

strokovnega varstva. Vsa pretekla leta niso investirali v varstvene ustanove. Nobena ni bila namensko grajena. V glavnem se varstvene ustanove vzdržujejo iz dotacij občinskega proračuna, s čimer pokrivajo stroške za osebne dohodke in amortizacijo iz prispevkov staršev, ki plačujejo za otroka v vsaki ustanovi drugače, zaradi različnih oskrbe, od 3300 do 5000 dinarjev. Omeniti še velja varstveni oddelek za dvanajst dojenčkov v novomeški bolnišnici, kjer so na pobudo sindikata bolnišnice uredili varstvo za dojenčke svojih uslužbenec.

(Nadaljevanje na 2. strani)

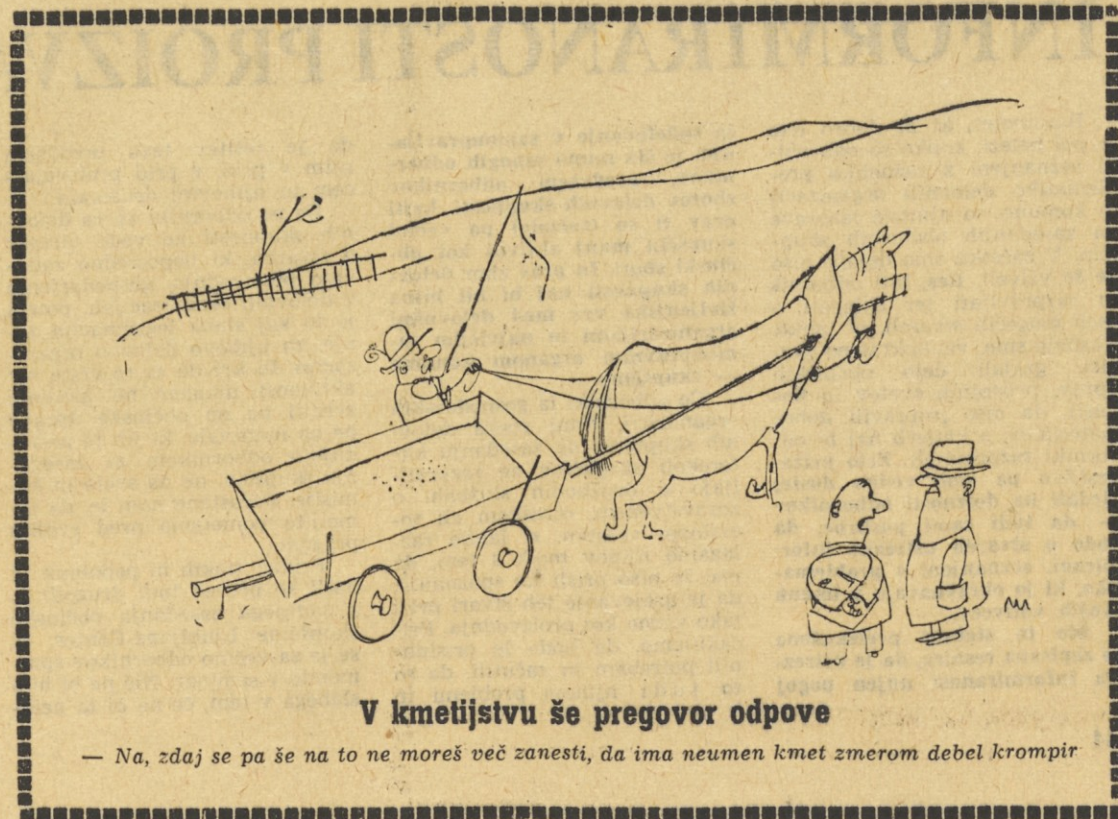
V NOVEM MESTU LE DOBRA 2% OTROK V VARSTVENIH USTANOVAH

KONKRETEN PROGRAM ZA BOLJŠE VARSTVO OTROK

Vedno bolj ugotavljamo, da zavirajo skladen gospodarski in družbeni razvoj zanemarjene negospodarske dejavnosti. Pri tem imamo največkrat v mislih večja industrijska središča, kjer je največ zaposlenih in se potrebe po objektih družbenega standarda zato najbolj očitno kažejo. Radi pa pri tem pozabljamo na kraje, ki so se šele v zadnjih letih začeli gospodarsko razvijati in s tem spreminjati način življenja in področje dela. To so področja, kjer si segata v roke industrija in vas. Med takšne sodi tudi novomeška občina.

Zaradi naraščajoče industrije se je tu v nekaj letih razmerje med kmečkim in nekmečkim prebivalstvom bistveno spremenilo. Medtem ko je leta 1953 kmetovalo 60,7% prebivalcev, se je po osmih letih, ob drugem popisu prebivalstva, ta odstotek znižal že na 47,8%. V tem kratkem razdobju se je zaposlilo v industriji 222 odstotkov več ljudi. Na začetku za vse potrebe ni bilo sredstev, potrebnih jih je bilo šele ustvariti. Negospodarske dejavnosti so zato močno zaostale. Vzporedno z naselji niso gradili objektov družbenega standarda, komunalnih naprav in trgovin. In prav o tem, kaj bi morali zgraditi, se v zadnjem času v novomeški občini največ pogovarjajo. Zaposlene družine, ki jih je vedno več, saj je odstotek zaposlenih žensk že dosegel republiško povprečje 43%, se vedno težje posvečajo proizvodnji, gospodinjstvenemu delu in otrokom. Posebno zadnje, kam z otroki, medtem ko so žene v tovarni, jih najbolj prizadeva. Od vseh zaposlenih žensk je namreč nad polovico mater. V občini je preko 4000 otrok, kjer sta zaposlena oba roditelja in le za 6,4% teh otrok je prostora v varstvenih ustanovah. Za vseh 13.000 otrok v starosti do 15. leta so le tri otroške varstvene ustanove,

ve, ki sprejmejo komaj 260 otrok, kar pomeni, da je v občini še vedno 98% otrok brez

V kmetijstvu še pogovor odpove

— Na, zdaj se pa še na to ne moreš več zanesti, da ima neumen kmet zmerom debel krompir

V Beogradu zaseda v teh dneh osmi kongres Zveze komunistov Jugoslavije.

Tisoč štiristo in še nekaj delegatov, ki zastopajo več kot komunistov razpravlja o minuli dejavnosti Zveze, o uspehih, težavah in seveda tudi o slabostih, hkrati pa o novih nalogah za nadaljnje uveljavljanje socialističnih idej v naši družbeni praksi.

Zato je tudi razumljivo zanimanje za ta naš kongres doma in v tujini, za njegove misli in odločitve, za njegova stališča do reševanja vseh vprašanj naše nadaljnje socialistične graditve.

Tisoč štiristo in še nekaj delegatov organizacij Zveze milijon članov Zveze komunistov, govori te dni o dejstvih.

Od minulega kongresa do danes je naše gospodarstvo napredovalo povprečno vsako leto za kakih deset odstotkov in zavoljo tega se je naša domovina uvrstila med države z najhitrejšim tempom ekonomskega razvoja na svetu.

Spremembe, ki so se dogodile v obdobju med obema kongresoma, so tolikšne, da jih je nemogoče pokazati samo z nekaterimi podatki. Na primer:

Nacionalni dohodek se je v tem času povečal od 300 na 500 dolarjev na prebivalca. Vrednost osnovnih gospodarskih skladov je bila v letu 1963 dvakrat večja kot ob koncu leta 1956. Kljub težavam in kolebanju v letih 1961 in 1962 se je industrijska proizvodnja leta 1963 povečala za 73 odstotkov v primerjavi z letom 1958. Letos, kot kaže, se bo povečala še za 16 odstotkov. V tem obdobju smo vsako leto izvozili za deset do šestnajst odstotkov več

OSMI KONGRES

proizvodov. V vseh vrstah šol je zdaj štiri milijone učencev, samo na visokih šolah študira več kot sto petdeset tisoč študentov. Sredstva socialnega zavarovanja so se povečala za 153 odstotkov, število zavarovancev za 267 odstotkov.

Zdaj že lahko govorimo, da smo se uvrstili med srednje razvite industrijske države in samo 48 odstotkov naših ljudi se še ukvarja s kmetijstvom.

Teh nekaj števil pa seveda nikakor ne more povedati vsega, kar smo dosegli v obdobju med obema kongresoma.

Nikakor ni moč s podatki prikazati vse tisto, kar se je spremenilo v nas, v naših medsebojnih odnosih, v našem odnosu do gospodarjenja in upravljanja, se pravi tisto, kar je predvsem značilno za socialistične družbene odnose.

V minulih letih je naša Zveza komunistov omogočila hiter tempo razvoja socialističnih družbenih odnosov, ki so zagotovljeni tudi v naši ustavi in ki temelje predvsem na samoupravljanju delovnih ljudi v delovnih organizacijah in v politično teritorialnih skupnostih ter na delitvi dohodka po delu. Misli, ki so zapisane v programu Zveze komunistov, sprejetem na VII. kongresu, niso ostale samo na papirju, pač pa jih je naša samoupravna praksa vsakodnevno uveljavljala v življenju. Te misli so postale kažipot družbene akcije, tako komunistov in vseh samoupravljalcev v boju za zgraditev socialistične družbe. Hkrati so nas te misli opozarjale, da se nikakor ne moremo zadovoljiti z doseženimi uspehi in da moramo vedno težiti k boljšemu, k odnosom v družbi, ki bodo res socialistični.

V predkongresnem obdobju smo kritično ocenili, kaj smo storili, do kam smo prišli in kaj želimo v prihodnje. Morebiti smo bili v teh ocenah, za pojme nekaterih, preveč kritični. Toda dejstvo je, da si brez tolikšne odkritosti v oceni našega razvoja, nikakor ne moremo zamisliti napredka. Veliko je še nerešenih problemov, veliko novih vprašanj zastavlja naša vsakodnevna praksa, kajti naš družbeni razvoj neprestano meče na površje nove probleme, ki terjajo nove rešitve. Vendar, kolikor več nas je, ki se aktivno zavzemamo za hitrejši razvoj družbe, toliko bližji je naš cilj — socializem.

Prav zato je Zveza komunistov soočena s stalno nalogo, da čimbolj uveljavlja neposrednega proizvajalca kot odločilnega činitelja v vseh vprašanih proizvodnje in delitve, pa tudi potrošnje, v vseh vprašanih družbenega življenja in razvoja.

Na tem področju smo od VII. do VIII. kongresa storili precejšen korak naprej, vendar nas ti rezultati nikakor ne morejo zadovoljiti. Mnoge slabosti so še in med njimi je precej subjektivnih, kot na primer birokratska in malomeščanska stihija, ki se upira neposrednemu socialističnemu demokratizmu in uveljavljanju samoupravnih pravic delovnih ljudi.

Zveza komunistov ne bi mogla uspešno delovati in uresničevati svoje vodilne vloge v naši družbi, če se ne bi uveljavljala v skladu s potrebami in zahtevami neposredne socialistične demokracije in samoupravljanja vseh delovnih ljudi.

Zavoljo tega si je že zdavnaj zagotovila vodilno vlogo v naši družbi, ki jo predvsem uveljavlja s tem, da stalno spodbuja nove demokratične odnose v gospodarstvu in družbi in v svojih lastnih vrstah.

Prav zato je tudi razumljivo tolikšno zanimanje vseh nas za razpravljanje na kongresu, za njegove odločitve, ki bodo usmerjale našo dejavnost v prihodnjem obdobju.

TOVARNA »RUŠE« DOBILA USTAVNI SPOR

»Obtožene« odredbe pravilnika o splošnih pogojih za dobavo električne energije so uničene, prav tako en člen odloka Zveznega sekretariata za industrijo o splošnem redu za dobavo električne energije.

Ustavno sodišče Jugoslavije je pred dnevi pod predsedstvom Blaže Jovanovića zasedalo in enoglasno odločilo, da se 53., 55. in 56. člen Pravilnika o splošnih pogojih za dobavo električne energije uničijo, prav tako tudi 3. člen Odloka o splošnem redu za dobavo električne energije. Oba predpisa je izdal Zvezni sekretariat za industrijo, predlagatelj za obe spremembi in iniciator za ustavni spor pa je znana tovarna dušika in karbida »Ruše« pri Mariboru.

Posebno je zanimivo to, kakor nam je po seji razložil sodnik Aleš Bebler, ki je primer tudi vodil, da Ustavno sodišče ni uradno nastopilo pri ocenjevanju ustavnosti »napadenih odredb« teh dveh zveznih predpisov, ker je predhodno zavzelo stališče, da Zvezni sekretariat za industrijo kot organ uprave, ni imel pooblaščenja, da normira in regulira to področje, v bistvu imovinsko pravne odnose med delovnimi organizacijami. Ta pravica je po 161. členu Ustave SFRJ izključno rezervirana za popoln zvezni zakon, o katerem edina odloča Zvezna skupščina.

Kakor je znano, so »Ruše«

pred nekaj meseci pri Ustavnem sodišču zahtevale, da pregleda nekatere dele določbe in Pravilnika, ki so kratko povedano, omogočale JUGEL (Jugoslovanska elektrogospodarska skupnost), oziroma podjetjem distributerjem, članom JUGEL — sklicujoč se na zvezni zakon, z ozirom na potrebe in količino razpoložljivih »rezerv« električne energije, da odpovedo ali omejujejo potrošnjo nekaterim podjetjem. »Ruše« so v svoji zahtevi navedle, da administrativno razporejanje podjetja in jemanje električne energije, kakor tudi monopolistično suveren položaj JUGEL ni v skladu z duhom ustave, še posebno s 30. členom ne. Ta del ustave izrecno pravi, da je, med drugim, zabranjena vsaka dejavnost, s katero bi ustvarjali nenakopaven ekonomski položaj v odnosih in partnerstvu med delovnimi organizacijami ali povzročili škodo splošnim in posameznim interesom...

Spor, ki je nastal med interesi tovarne »Ruše« in nekaterimi odredbami zveznega predpisa in ki je bil pred dnevi zaključen, zadeva tudi sicer zelo aktualno in v zadnjih letih več-

krat omenjeno vprašanje: pomanjkanje električne energije, ki občutno prizadeva neregulirane odnose med proizvajalci, distributerji in potrošniki električne energije. Neposreden povod za ta spor je prav gotovo bilo letošnje pomanjkanje električne energije, ki so jo občutila gospodarstva, predvsem pa še tovarne, ki so morale ustavljati stroje, najbolj pa veliki potrošniki električne energije, ki so po pravilu uvrščeni v peto, poslednjo skupino za dobavo električne energije in med katerimi je bila do nedavnega tudi tovarna »Ruše«.

Nejevolja zaradi pomanjkanja električne energije in škoda, ki je zaradi tega nastala, je bila v Zvezni skupščini nekajkrat povod za razpravo, bodisi takrat, ko so razpravljali o težah novega zakona v elektrogospodarstvu, bodisi takrat, ko so poslanci postavljali vprašanja, ko so predstavniki Zveznega sekretariata v skupščini branili pravilnost spornega zakona in njegovih pravnih spremljevalcev (pravilnikov in odredb). Po teh polemikah, kakor po razpravi pri Ustavnem sodišču bi lahko zaključili, da predstavniki zvezne uprave niso dali prav delavskemu svetu »Ruše«, ker so branili zakonitost svojih pravic in jih izkoristili s pravilnikom (decembra lani) in odlokom (februarja letos). Takrat so poudarjali, da je proizvodnja in oskr-

bovanje z električno energijo izjemna gospodarska dejavnost, ki že po svoji prirodi, tako je tudi drugod v svetu, zahteva reguliranje — in to administrativno, celotne potrošnje, da ne bi povzročili težav vsej skupnosti. Takrat so rekli: Boljše je, da utрпи škoda ena ali več tovarn, kot celotno gospodarstvo.

Vendar, kolikor smo poučeni, se sodišče ni vmešavalo v oceno verodostojnosti argumentov »Ruš« ali Zveznega sekretariata za industrijo, ker je po prejšnjem določilo, da nima noben organ uprave, tako tudi Zvezni sekretariat za industrijo ne, po Ustavi SFRJ pravice izdajati takšnih pravilnikov in odredb. Tako se sedaj postavlja logično, vendar novo vprašanje: Kako bo v bodoče, ker so umaknili obstoječe predpise? Namreč, kako regulirati v bodoče že tako komplicirane odnose med elektrogospodarstvom in potrošniki, da ne bi ogrozili interesov skupnosti?

Vprašanje se zaostrojuje toliko bolj, ker to pot sodišče ni izkoristilo svojih zakonskih možnosti, da bi istočasno, ko so predpise uničili, predlagali zakonsko rešitev, ki bo lahko zamenjala uničene paragrafe. Znano je le, da ne more veljati niti predpis, ki je veljal pred odredbo in pravilnikom, ki so ju pred dnevi praktično izbrisali.

V razgovoru s sodnikom Ustavnega sodišča Alešem Beblerjem smo uradno izvedeli, da so sodniki prepričani, da se bodo do novega zakona v elektrogospodarstvu odnosi regulirali na osnovi splošneveljavnih predpisov in prakse o gospodarjenju delovnih organizacij. To pomeni, da se bodo v bodoče elektrogospodarska podjetja (proizvajalci in distributerji) pogovarjali o možnih rekonstrukcijah, ker je vsekakor velika družbena in gospodarska novost na tem področju. Praktično v bodoče podjetjem ne bo mogoče odvzemati električne energije, takorekoč preko noči, pogosto brez predhodnega opozorila, vse na podlagi »Zakona, ki velja, resnici na ljubo, do aprila 1965. leta«, vendar ni uglasen z Ustavom.

Tako ostra in principalna odločitev sodišča — ki je nekateri morda niso niti pričakovali, bo posredno vplivala na pospešeno izdelavo novega zakona, ki je, prav zaradi neenotnosti mnenj o njegovi zasnovi, naletel na skoraj nepremostljive težave.

Do konca so »Ruše« moralno in pravno dobile pravdo. V družbeno-pravnem pomenu je del zelo komplicirane materije — skorajda izvor mnogih nesporazumov — popolnoma razčiščen. Medtem pa je ostalo še za vnaprej neznano, kako bodo »Ruše« (kakor tudi druge tovarne), nadoknadile neposredno izgubo — 500 milijonov dinarjev in druge neposredne izgube zaradi odpovedovanja naročil svojih proizvajalcev. In ne vemo, če ne bo delavski svet »Ruš« iniciator za še en sodni proces, ki bi, če bi uspel, služil kot primer in za povod še mnogim podobnim procesom.

SL. KOSTANOVIC

»Po »Borbi«

-vit

Pod tem naslovom smo v 43. številki Delavske enotnosti objavili dve dejanji »dramice« v Brivsko-frizerskem salonu Sežana in napovedali, da bo tretje dejanje napisal delovni kolektiv tega podjetja.

In tretje dejanje je napisano, vendar popolnoma drugače, kakor smo pričakovali.

»Mož, ki nikomur ne zaupa« je nedolžen. Bumerang, ki ga je vrgel vanj predsednik upravnega odbora in obenem tajnik sindikalne podružnice, je zadel njega samega, ker je svoj položaj izbral in v imenu kolektiva nezaslužno oblatil upravnika podjetja.

Svet kolektiva, najvišji samoupravni organ v Brivsko-frizerskem salonu, mu je na skupnem sestanku odvzel mandat in ga razrešil kot predsednika upravnega odbora, potem ko se je prepričal, da je vse, kar je povedal v našem uredništvu, izmišljeno.

Pri dajanju podatkov je bil ta na novo degradirani funkcionar zelo nepreviden. Trdil je, na primer, da obračun za frizersko revijo v Postojni še sedaj, po dobrem letu, ni sestavljen, dejansko pa ga je sam lastnoročno podpisal 27. I. 1963 in je listina shranjena kot računovodski dokument in sedaj še kot obremenilno gradivo zoper njega.

Prav tako upravnik ni razpolagal z denarjem za to frizersko revijo, ampak je denarne posle vodil honorarni računovodja. Kakor je sedaj ugotovil nadzorni odbor ObSS v Sežani, so vsi računi oštevilčeni in potrjeni in obračun pravilen. Pravilno je bilo vse lanskoletno blagajniško poslovanje.

S tem je demantirano vse, kar je zapisano v 43. številki Delavske enotnosti... In sicer v prvem dejanju te neljube fantazijske dramice.

DEMANTI II. DEJANJA

Tudi II. dejanje dramice »Mož, ki zaupa samo sebi« je izmišljeno.

Pravilnik o blagajni vzajemne pomoči še zdaj ni sprejet in ga potemtakem upravnik ni mogel izglasovati. Pač pa je res, da je bivši predsednik UO in tajnik sindikalne podružnice, ki mu je kolektiv zaupal sestavo

Mož, ki zaupa samo sebi

osnutka, poslal bolnemu upravniku v bolnišnico tretji osnutek s prošnjo, naj ga oceni in sporoči pripombe. Upravnik je kljub hudi boleznii ustregel prošnji, vendar je pismo zaključil s. pripombo: »Ni rečeno, da morate moje pripombe upoštevati. Ravnajte po lastni presoji.«

Torej ni govora o kaki upravnikovi samovolji pri sprejemanju pravilnika o vzajemni pomoči. Denarja od vzajemne pomoči tudi ni on hranil, ampak njegov pomočnik. Po kolektivnem dogovoru. Rečeno pa je bilo, da ga sme v izjemnih primerih posoditi, preden posle prevzame odbor te blagajne, kar naj bi se zgodilo po sprejemu pravilnika. Edini, ki je zaprosil za denar, je bil sam bivši predsednik UO in ne neka članica tega podjetja, kakor je povedal v našem uredništvu.

Dalje je svet kolektiva ugotovil, da njihov upravnik ni nikdar o ničemer sam odločal, saj bi bilo to v popolnem neskladju z njegovim osemletnim sindikalnim delom v občinskih in zadnje čase celo v zveznem organu storitvenih dejavnosti.

BUMERANG JE ZADEL V ŽIVO

Svet delovnega kolektiva v Brivsko-frizerskem salonu Sežana je torej opral blato, ki ga je izrojeni član vrgel v upravnika ter zaslužnega družbeno-političnega delavca. Na tem sestanku se je spomnil tudi njegovih zaslug za podjetje, saj se je pod njegovim vodstvom tako razvilo, da se je promet povečal z 1.800.000 din na 25 milijonov in da imajo namesto ene že štiri poslovalnice, peto pa gradijo.

Clovek, ki mu je naredil krivico, je kaznovan.

To je že druga njegova degradacija v tem podjetju. Prvič so ga degradirali kot poslovođa v sežanski poslovalnici, ker je izbral svoj vodilni položaj v osebno korist. V neki sežanski gostilni si je sposodil 5000 dinarjev, češ da mora na hitro izplačati dnevnice, pa nima denarja. Izposojeno vsoto je spravil v svoj žep. Laž je prišla na dan, ko naj bi upravnik Brivsko-frizerskega salona Sežana vrnil upnikom dolg.

Toda to ni edini degradirančev »greh« v tem podjetju. In tudi ne v njegovem življenju. Pa pustimo njegovo preteklost. Najbolj kruto je pri vsej zadevi to, da si je človek z dvomljivimi moralnimi kvalifikacijami izposodil človeka, katerega preteklost in sedanjost, sta čisti in ki morda zaradi prevelike obremenjenosti že mesece leži hudo bolan v bolnišnici...

Pojasniti pa sem dolžna še nekaj: Zakaj sem mu tudi jaz storila krivico s tem, da sem napisala »dramico«.

Pri zbiranju gradiva po delovnih organizacijah se po navadi novinarji obračamo na samoupravne in politične delavce, ker pač menimo, da volivci izvolijo v svoja samoupravna in politična vodstva najboljše ljudi iz svoje sredine.

Mar človek, ki me je informiral, ni bil samoupravni in politični delavec? Kako naj bi vedela, da so v Brivsko-frizerskem salonu Sežana zaupali celo predsedniško mesto v upravnem odboru, hkrati pa tajniške posle v sindikalni podružnici najmanj zanesljivemu članu kolektiva?

Na to vprašanje, ki sem ga v lastno obrambo postavila v prizadetem podjetju, pa nisem dobila tehtnega odgovora:

»Malo nas je, funkcij smo že siti, Slavko se jih pa ne brani.«

Pri kandidiranju v upravni odbor je dobil najmanj glasov in je postal predsednik samo zato, ker so se drugi izvoljeni člani branili vodilnega mesta.

Takšno neresno pojmovanje samoupravljanja in sindikalnega dela ni moglo roditi veliko boljšega, kakor je. Upam, da bo ta zadnja sola delovni kolektiv izmordila. Žal pa je bila trda predvsem za tistega člana kolektiva, ki je najbolj zaslužen...

MARIOLA KOBAL

V »SAVI« IZ KRŠKEGA PO NOVEM PRAVILNIKU

Spremeniti, kar nas ovira

Spremembe v sistemu nagrajevanja so v gradbenem podjetju »Sava« iz Krškega povzročile materialne težave in pa spoznanje, da stalni mesečni dohodki ne vzpodbujejo k delu ne uprave niti strokovnjakov. Zato so v začetku letošnjega leta začeli pripravljati nov pravilnik o nagrajevanju. Osnovna izhodišča so bila: izdelati cenike del za vsa delovna mesta, nagrajevati večjo produktivnost in pravočasno izvrševanje rokov. Spoznali so, da je storilnost nizka in da z roki zelo zaostajajo za pogodbenimi obveznostmi.

Poleg tega, da zamujeni roki ustvarjajo slab sloves pri naročnikih, da je treba za zamude odšteti tudi denar, pa samo zamujanje povzroča še dodatno izgubo, kajti nagel porast cen občutno vpliva in povečuje kalkulirane stroške. Zato pomeni graditi hitro, graditi ceneno.

Vse to pa je mogoče zagotoviti le z dobrim sistemom nagrajevanja. Če imamo cenike del, pravijo v »Savi«, potem odpade vsako nadurno delo, ali bolje — povečano izplačevanje nadurnega dela, kjer je vsak delavec že bolj izčrpan, ima manjšo storilnost, a zato prejema višje dohodke. Najtežje je bilo postaviti cenike del v upravi, kjer pravijo, da tega dela ni

mogoče normirati. V »Savi« so ga. Če povsem idealno, tega ne vedo, toda za njihovo uporabo dovolj dobro. Ta prizadevanja najlepše ponazarja naslednji podatek. Ko so s prikličivitvijo razširili podjetje od 220 na 400 zaposlenih, niso v upravi povišali števila zaposlenih, kar pomeni, da se jim je z njihovim sistemom nagrajevanja uprava pocenila. Dogaja se, ker je v naših upravah prava redkorst, da na primer blagajničarka vsakodnevno prevzame delo iz računovodstva, ker ima za vsako delovno operacijo normativ in si tako povišuje svoj osebni dohodek, da tipkarica hodi povpraševati po pisarnah, če ima kdo kaj za prepisati, ker je nagrajevana od pretipkane strani rokopisa.

Čas gradbenih del je mogoče skrajševati, če niso merila postavljena samo za dokončno izgraditev stavb, temveč veljajo, so vsakomesečno in celo dnevno preverjena med samo gradnjo. Obratovodja gradbišča mora v svojem poročilu navesti, ali je čakal na cement, opeko, pesek, kakšne so bile ovire s strani nabavne službe. Če ni ovir, potem dobijo v nabavi premije, če so zamude zaradi njihove krivde, potem jim s penali odtrgujejo mesečni osebni dohodek. Prav tako lahko delavci v nabavni

službi povečujejo dohodek, če so uspeli nabaviti cenejše gradivo, ki pa mora seveda ustrezati tehničnim normativom.

Osnovno merilo za nagrajevanje tehničnega kadra je izpolnjevanje rokov in premije na vse, predčasne izvršitve, kakor tudi penali za zamude. V podjetju pripovedujejo, da v večini primerov posamezniki samo po enkrat zamudijo rok, ko pa spoznajo, da »gre zares«, se hitro popravijo. Osebni dohodek je zelo občutljiva stvar!

Rezultat nagrajevanja so boljše uspehi gospodarjenja, saj je ekonomika poslovanja izboljšana za 29 odst., z boljšimi osebnimi dohodki so občutno zavrli fluktuacijo delavcev, ki je bila lani še hud problem. Medtem ko ob novem letu skoraj niso imeli sredstev za osebne dohodke, bodo ob letošnji bilanci skladi presegli 30 milijonov.

V »Savi« pravijo, da se zavedajo, da njihov sistem še ni popoln, da je predvsem rezultat želja, da bi si z njim odpravili največje slabosti, da bi z njim vzpodbudili k večji produktivnosti in prizadevnosti, da pa ga bodo vsakih šest mesecev kritično pregledali in dopolnili vse postavke, ki bi lahko pravilnik in nagrajevanje še izboljšale.

-vit

tivov dela 48 ur na teden, nekateri pa prehajajo na 45 ali celo 42 urnik, je zelo »apolitičen«. Pa tudi zaskrbijoče signal, da je opozarjanje na notranje rezerve, modernizacijo proizvodnje, pa tudi na enega od osnovnih pogojev za prehod na skrajšani delavnik: povečati produktivnost dela in zagotoviti njeno nadaljnjo rast, šlo mimo delovnih organizacij in proizvajalcev kot pridigarstvo z vrha. Še vedno mislijo, da bodo, ko bo izšel zvezni zakon, lahko enostavno prešli na skrajšan delavnik brez predpriprav, analiz in brez tega, da bi zadostili pogojem, ki jih bo zakon določal in zahteval. Skratka, še vedno mislijo, da jim je prehod na skrajšan delovni čas administrativno zagotovljen in da bodo slabosti v proizvodnji lahko pokrili s ceno, regresom ali pa s krediti. Odtod pa do zaključka: zvišati moramo ceno, ni več daleč.

Kako bi, če ocenjujemo razpravo, sodili drugače, kot da proizvajalci o teh stvareh niso razmišljali, ali pa da sploh niso ničesar slišali, sicer ne bi predlagali kar po vrsti, naj občinska skupščina določi »pogoje delovnim organizacijam za skrajšanje delavnika«. Kot da skrajša-

ni delovni čas ni sedaj le poskus, kot da pogoji za poskus niso že določeni in kot da zvezna in republiška komisija nista točno predpisali dokumentacijskega gradiva, ki ga morajo delovne organizacije predložiti, preden dobe odobritev za skrajšanje delavnika. In kot da nič ne vedo o zahtevi za spremljanje učinka skrajšanega delovnega časa, niti o namenu tega spremljanja: dobiti izkušnje, na osnovi katerih bodo zakonska določila bolj življenjska.

Pa vendar obstajajo o tem že analize, kajti poskusna uvedba skrajšanega delovnega časa je akcija, ki terja družbeno kontrolo. Dokumentacija prej in zasledovanje učinka skrajšanega delovnega časa ni formalnost, temveč garancija za delovno in družbeno skupnost, da ne bo negativnih posledic.

Situacija kljub pripravam na skrajšani delovni čas v mnogih delovnih organizacijah ni najbolj rožnata. Povečini se težnje za skrajšanje delavnika brez priprave in le na osnovi želja porajajo prav v slabo organiziranih delovnih organizacijah. V takih delovnih organizacijah ne sodelujejo v pripravah in če že

samovoljno (čeprav s sklepom delavskega sveta) ne skrajšajo delavnika, pa čakajo na zakon. Tako pasivno čakanje kot prehod brez temeljitih analiz in priprave sta gospodarsko neodgovorna in škodljiva. Povzročata pa tudi resnično politično škodo, ki bo imela povrh še ekonomske posledice. Kajti po neuspehu bo resnično težko zopet podaljšati delovni čas, če teže pa bo zaradi slabih rezultatov sanirati podjetje.

Članom sveta za delo in predsedniku občinske skupščine je končno le uspelo spraviti pravdo o skrajšanem delavniku v pravi tir. Sklep občinske skupščine, naj komisija spremlja rezultate gospodarjenja v delovnih organizacijah, ki so dobile soglasje in tako prešle na skrajšani delavnik, ter da naj komisija daje nova soglasja le, če je izdelana predpisana dokumentacija in če je skrajšanje delavnika pogojeno z večjo produktivnostjo, boljše organizacijo dela, je bil rezultat prepotrebne »seminarja«. S posebnim pismom je skupščina opozorila vse delovne organizacije na svojem področju, da je že skrajni čas, da začno pripravljati ana-

lize ter misliti na skrajšanje delavnika, kajti sicer jih bo zakon našel nepripravljen. Še posebej bo komisija občinske skupščine bedela nad družbenimi službami, da se bodo lahko prilagodile novo nastalem potrebam v komuni, ko se bo skrajšani delavnik uveljavil že v večini delovnih organizacij.

Prav gotovo se bodo problemi skrajšanega delavnika še in še ponavljali pred občinsko skupščino. Ne samo v taki obliki kot doslej, tudi mnogo širše. Skrajšanega delavnika odboriki namreč ne morejo in ne smejo obravnavati izolirano, v mehan ene ali svoje delovne organizacije. Poznavanje problematike šolstva, otroškega varstva, družbene prehrane, prometa itd., je v komuni kot na mestnem področju nujno, tako za delo komisije kot za delo občinske skupščine. Upajmo, da programi razvoja teh dejavnosti in njihova skladnost z uvajanjem skrajšanega delovnega časa odborikom ne bodo tuji ali morda celo nepotrebni. Vsi smo namreč s pravicami sprejeli tudi dolžnosti. Žal pa le preradi pozabljamo nanje!

N. LUZAR

Če dela eden za dva

Pri odkrivanju notranjih rezerv so v podjetjih »Treska«, Beograjskem volnarskem kombinatu, »Kluzu« in »Galeniki« ugotovili, da imajo v proizvodnji preveč delavcev. Pri reševanju problema viška delavcev je vsak kolektiv ukrepal drugače.

Kolektiv tovarne pohišstva »Treska« v Skopju je imel več let nizke osebne dohodke. Nekateri vodilni uslužbenci v podjetju so to opravičevali s splošnim nizkim nivojem osebnih dohodkov v lesni industriji, medtem ko so trdili drugi, da je mimo tega potrebno razmišljati o povečanju osebnih dohodkov.

Verjetno bi še kar naprej preverjali, osebni dohodki bi pa ostali še vedno isti, če se ne bi v »diskusijo« vmešale ekonomske enote. S tem, da so dobile pravico proizvodno samostojno organizirati, in deliti osebne dohodke, so iskale rešitve za najresnejše vprašanje — osebne dohodke.

Vse bolj pogosto so v ekonomskih enotah ugotavljali, da imajo preveč delavcev. V kratkem je bilo na spisku 200 delavcev. Za kolektiv s 1300 delavci, kolikor jih je v »Treski«, je bila to velika »brigada«.

»In »Treska« se je znašla v dilemi: »Kaj storiti s temi odvečnimi?« Nekateri vodilni uslužbenci so menili, da bi tem delavcem odpovedali delovno

razmerje, ker tudi druge tovarne odpuščajo delavce, ki jim niso potrebni.

Izvršni odbor sindikalne podružnice in tovarniški komite ZKJ sta po več razpravah menila, da ni potrebno nikogar odpustiti. »Delavce pozivamo, da delajo čim boljše, da odkrivajo in izkoriščajo notranje rezerve in pripravljeno sprejeti naše nasvete, — so dejali družbenopolitični delavci. Namesto odpovedi, je potrebno odvišne delavce prekvalificirati za novo delo in v proizvodnjo vključiti nove proizvode.«

Stališče izvršnega odbora podružnice in tovarniškega komiteja ZK so sprejeli delavski svet in zbori delavcev in tako je nastala v tovarni parola »nikomur odpovedi«.

Tako pomirjeni so se delavci vsebolj zanimali za proizvodnjo, da bi boljše in več delali. Sami so odkrivali notranje rezerve in uspehi so bili vedno boljši. V treh letih, kolikor časa je trajala akcija odkrivanja in izkoriščanja notranjih rezerv v »Treski«, so osebni dohodki porasli za 80 % in znašajo danes povprečno 33.000 dinarjev.

NAMESTO ODPOVEDI — NOVA IZMENA

Z vprašanjem odvišnih delavcev so se srečali tudi v Beograjski volnarski industriji, potem ko sta se združili tovarni »Ivan Milutinović« in »Partizan«. Tudi tu so bili nizki osebni dohodki povod za odkrivanje in izkoriščanje notranjih rezerv.

V tem prizadevanju so spoznali, da lahko mnogi delavci v tkalnici in predilnici delajo na dveh ali treh strojih, namesto na enem, kot prej. V zvezi s tem so spremenili proizvodni trak in stroje tako razporedili, da lahko dela delavec na več strojih. Nekateri so temu načinu ugovarjali, češ da že dvajset let delajo samo pri enem stroju. Drugi so spet opozarjali na odvišne delavce.

V tovarni so se odločili, da bodo spremenili način dela samo tam, kjer ga bodo delavci sprejeli. S tem so želeli praktično prikazati na večjih osebnih dohodkih prednosti novega načina dela. Istočasno pa se je sindikat pogovarjal z delavci o dvigu produktivnosti dela in jih prepričeval, da zaradi tega nikomur ne bodo odpovedali, če bi se le pokazalo, da je delavec preveč. Na vprašanje, kaj bodo delali tisti, ki so odvečni, je sindikat odgovoril, da bodo uvedli tretjo izmeno.

V začetku oktobra letos, osem mesecev potem, ko so začeli akcijo odkrivanja in izkoriščanja notranjih rezerv so ugotovili, da sta prva in druga izmena z manjšim številom delavcev (74 manj) zvišali proizvodni načrt za 20 do 40 % in da so se osebni dohodki dvignili za 30 odstotkov.

ODVIŠNI DELAVCI V POSEBNEM OBRATU

Industrija padal in konfekcije »Kluz« v Beogradu je prav tako morala najti izhod za odvišne delavce.

V prizadevanju za povečano produktivnost so v tej delovni organizaciji boljše razporedili stroje in uvedli tekoči trak. Potem so ugotovili, da je 150 de-

lavcev preveč. Med njimi največ starejših, ki se niso znašli na tekočem traku, oziroma ki niso mogli v korak z mlajšimi in zdravimi delavci.

Med odvišnimi delavci je bilo mnogo žensk. V »Kluzu« so v večini zaposlene ženske, te pa, kot je znano, pogosto ostajajo doma zaradi nege otrok, porodov in podobno. Z nerednimi prihodi na delo je tovarna morala računati, ko je uvedla tekoči trak.

Vprašanje so rešili tako, da so ustanovili poseben obrat, kjer delajo starejši delavci in ženske, ki ne morejo ostati na delu vso izmeno, ali jim je zdravnik priporočil lažje delo. Tudi normo in proizvodne naloge so prilagodili tem delavcem tako, da vprašanje odvišnih delavcev ni več aktualno.

Cepprav zaslužijo delavci v posebnem obratu manj kot njihovi tovariši na tekočem traku, prejemajo mesečno po 29.000 dinarjev, medtem ko je povprečje v tovarni 34.000 dinarjev.

ODPOVED ALI NOVA ZAPOSLEITEV

V farmacevtsko kemijski industriji »Galenika« v Zemunu so odpuščali odvišne delavce.

Tudi tu so pred integracijo (»Prolek-Eskula« in »Galenika«) ugotovili, da je v kolektivu 150 delavcev preveč. Razmere so bile še toliko težje, ker so bili tržni pogoji zdravil slabi (farmacevtska industrija v Srbiji je delala le s 60 % zmogljivosti) in zato niso smeli misliti na novo izmeno. Nekateri so celo menili, da bi odvišne delavce zadržali v podjetju v breme osebnih dohodkov vseh delavcev, dokler se tržišče ne popravi.

Tudi delavski svet je menil tako. Po pomoč so se obrnili na sindikat in organizacijo ZK. Družbenopolitične organizacije so menile, da je potrebno odvečnim delavcem odpovedati, vendar jim morajo najti drugo zaposlitev. Istočasno so priporočile delavskemu svetu, da ne odpuščajo nobenega delavca, predno o tem ne spregovorijo zbori ekonomskih enot.

Po dveh mesecih, ko so ekonomske enote pregledale možnosti, so našle zaposlitev za 50 delavcev, 97 delavcev pa so odpuščali. Vključ demokratičnemu postopku odpovedi se je 54 delavcev pritožilo, tako da so ponovno razpravljali o odpuščenih delavcih. Potem so desetim delavcem pritožbe ugodno rešili, 87 delavcev pa je moralo podjetje zapustiti.

Tem delavcem so strokovne službe »Galenike« našle novo zaposlitev. Nekateri delavci so zaposlitev odklonili, ker si bodo delo sami našli ali so ga medtem že našli.

Vprašanje odkrivanja in izkoriščanja notranjih rezerv je zelo kompleksno in se ne kaže samo v delovni sili. Dejstvo je, da v mnogih podjetjih, ko začnejo resneje iskati rezerve, ugotavljajo, da imajo preveč delavcev, oziroma, da lahko proizvodne naloge opravijo z manjšim številom delavcev.

V nekaterih primerih so, iz razumljivih vzrokov, prebrskali problem molče. V drugih postavljajo vprašanje viška delavcev na dnevni red in iščejo potrebne rešitve. Kakšne naj bodo rešitve, kakšno vlogo igrajo pri tem samoupravni organi in družbenopolitične organizacije, povedo najlepše ti štirje primeri.

DJ. VITEZ
(»Po Radu«)

Martinar z Raven na Koroškem

Foto M. Sparovec

ADMINISTRACIJA DRAŽJA KOT PROIZVODNJA

Lahko bi izgledalo malo pretirano, a je povsem točno: višina skupnih stroškov na hektar je v nekaterih kmetijsko-pridelovalnih organizacijah skoraj enaka vrednosti skupne proizvodnje na hektar. V takih gospodarstvih so primeri, ko je vsak hektar pšenice »zadolžen« s povprečno 60.000 dinarjev splošnih stroškov, hektar koruze z 92.000 in hektar sladkorne pese celo s 140.000 dinarjev.

Ti primeri so seveda ekstremni. Toda tudi drugi niso preveč nedolžni. Tako »nosi« vsak pšenični hektar gospodarstva v Srbiji okoli 37.000 dinarjev splošnih stroškov, na Hrvaškem več kot 49.000, hektar koruze v Srbiji 51.000 in na Hrvaškem 66.000, hektar sladkorne pese v Srbiji 82.000 proti 109.000 na Hrvaškem. Kot se zdi, so splošni stroški na Hrvaškem večji kot v Srbiji zaradi tega, ker so večje družbene površine skoncentrirane

ne v kombinatih, ki imajo nekatere službe (razvojna služba in pd.), posestva in zadržke pa jih nimajo. Zato pa so tudi bolj obremenjeni s splošnimi stroški. Druga stvar je, da teh služb v poslovanju kombinata večasih skoraj ni občutiti.

Analiza zaključnih računov za preteklo leto, ki jo je izdelala Jugoslovanska banka za kmetijstvo, pove, da je v kmetijsko-pridelovalnih industrijskih kombinatih vrednost delovnega orodja na zaposlenega znašala lansko leto povprečno 1.263.000 dinarjev. Na ameriških farmah je vrednost orodja na delavca samo za okoli 143.000 dinarjev večja. Medtem pa je razlika v produktivnosti približno 1:6. V družbenem sektorju pride na zaposlenega približno 5,5 hektarja, v kmetijstvu ZDA pa 31,4 hektarja. Najbolj razvite farme v ZDA proizvedejo v pičlih 26 minutah živga dela 100 kg žita, naši kombinati pa v 2 ali 2,5 urah.

Kombinati sami po sebi še niso zlo. Nesporne prednosti velikih kmetijsko-proizvajalnih organizacij, ki združujejo proizvodnjo in predelavo surovin in če je mogoče, tudi promet z njimi, so z izkušnjami potrjene v mnogih državah in tudi pri nas. Izobčiti kombinata, zato ker so se sprevrgli v svojevrstne tovarne stroškov, bi bilo deplozirano in kratkovidno.

Novi ekonomsko-družbeni odnosi v kmetijstvu, delitev dohodka po delovnih uspehih sami usmerjajo interes neposrednih proizvajalcev v razne oblike združevanja in kooperacije, ker jim je praksa pokazala, da na nerazviti, zdrobljeni in razbiti osnovi ni racionalne proizvodnje niti demokratičnih oblik upravljanja. Ekonomske enote že iščejo poslovne partnerje, se združujejo z njimi, ali pa na drug način sodelujejo v proizvodnji. Celo odmaknjeni razvoj delavskega samoupravljanja v

kmetijsko-pridelovalnih organizacijah in integracija postajata vedno bolj medsebojno pogojena.

Ni pa mogoče obstati na sredi poti. Nevzdržno je na primer, da se v večini kombinatov število zaposlenih povečuje, namesto, da bi se zmanjšalo, čeprav so po stopnji mehanizacije skoraj izenačeni z najbolj razvitiimi farmami po drugih državah. Zaradi take situacije ni lani 33,3 odstotka od 203 anketiranih organizacij niti dinarja vložilo v sklade, medtem ko je 35,4 odst. organizacij moglo odvojiti za sklade samo 1,5 dinarja na vsakih 100 dinarjev angažiranih sredstev.

V sedANJI fazi razvoja kombinatov in družbene kmetijske proizvodnje je prav gotovo na prvem mestu organizacija dela in na njej osnovana notranja delitev. Od tod izvira vse ostalo: nepotrebno veliko število zaposlenih, neracionalno izkoriščanje strojev in proizvodnih kapacitet, nizka produktivnost in podobno. Pogosto so med kombinati ogromne razlike v številu zaposlenih, predvsem v administraciji (ponekod do sto in celo več uslužbencev), čeprav so po obsegu proizvodnje približno enaki.

Prav gotovo bodo na boljše ali slabše delo kmetijsko-pridelovalne-industrijske organizacije vplivali nekateri drugi pogoji, pogosto tudi zunanji. To velja za kmetijstvo in za druga gospodarstva. S tem v zvezi se je že ukrepalo oziroma bo še potrebno podvzeti ukrepe. Pri tem pa se ne sme zanemariti zelo resna možnost, namreč da se poslovanje in notranja organizacija dela zboljšata samo z naporom samih kolektivov. Za to, kar pokaže tudi navedena analiza, pa obstaja dovolj manevrskega prostora.

DRAGAN MIHAILOVIĆ
(Po »Borbi«)

V MOSTARSKI
BOMBAŽNI INDUSTRIJI
»DJURO SALAJ«
PO PREHODU
NA DELITEV PO DELU

Vrnitev k strojem

S »prekvalifikacijo« delavcev in uslužbencev so se srečali tudi v bombažni industriji »Djuro Salaj« v Mostarju. Ko je na primer pred mesecem ostalo prazno mesto referenta za nabavo, se je na razpis prijavilo okoli 30 reflektantov, v glavnem najbolj-ših delavcev kolektiva. Se pred kratkim je večina takšnih uslužbencev prosila, da bi se vrnili na svoja prejšnja delovna mesta.

Do te spremembe je prišlo potem, ko so sprejeli nov pravilnik o delitvi osebnih dohodkov. Sestavljali so ga skoraj eno leto. Pokazalo se je, da trud ni bil zaman, ker so s pravilnikom zadovoljni vsi v kolektivu. Delitev po delu so začeli uresničevati s 1. septembrom letos in za njihov pravilnik se že zanimajo mnoga podjetja iz Bosne in Hercegovine. To je tudi razumljivo, kajti osebni dohodki so se dvignili za 12.000 dinarjev mesečno v primerjavi z januarjem letos, čeprav niso cen svojim proizvo- dom zvišali niti za dinar.

Kakšne so značilnosti novega pravilnika in kje so odkrili rezerve za tako občutno povečanje osebnih dohodkov?

Po novem pravilniku niso predvidene startne osnove za nobeno delovno mesto. Nagrajevanje je urejeno s točkovanjem. Že v oktobru so bili povprečni osebni dohodki 35.000 dinarjev, kar pomeni zelo veliko, ker v delovni organizaciji ni mnogo delovnih mest z visokimi dohodki. Nobena redkost pa ni 40.000 dinarjev mesečno, ki si jih delavka pri stroju prej ni mogla niti zamisliti.

Nekatere »rezerve«, ki so jih v tovarni odkrili in izkoristili, je vredno posebej omeniti. Predvsem občutno zmanjšanje števila bolnih. Prej je skoraj 30 % delavcev dnevno izostalo zaradi bolezni. Zaradi tega so morali v podjetju zraven ambulantnega zdravnika zaposliti še enega, honorarnega. Danes se zatekajo k zdravniku samo tisti, ki jim je zares potreben. Pritisk se je zmanjšal in razumljivo, zdravniške usluge so mnogo kvalitetnejše.

Tudi število neupravičenih izostankov so znižali na minimum. K temu so pripomogle posebne premije za redno prihajanje na delo. Vse to pa je pripomoglo, da so proizvodne zmogljivosti podjetja v oktobru izkoristili z 98,5 % in da je vrednost dnevne proizvodnje mnogo večja od prejšnje.

M. BERIC
(Po »Radu«)

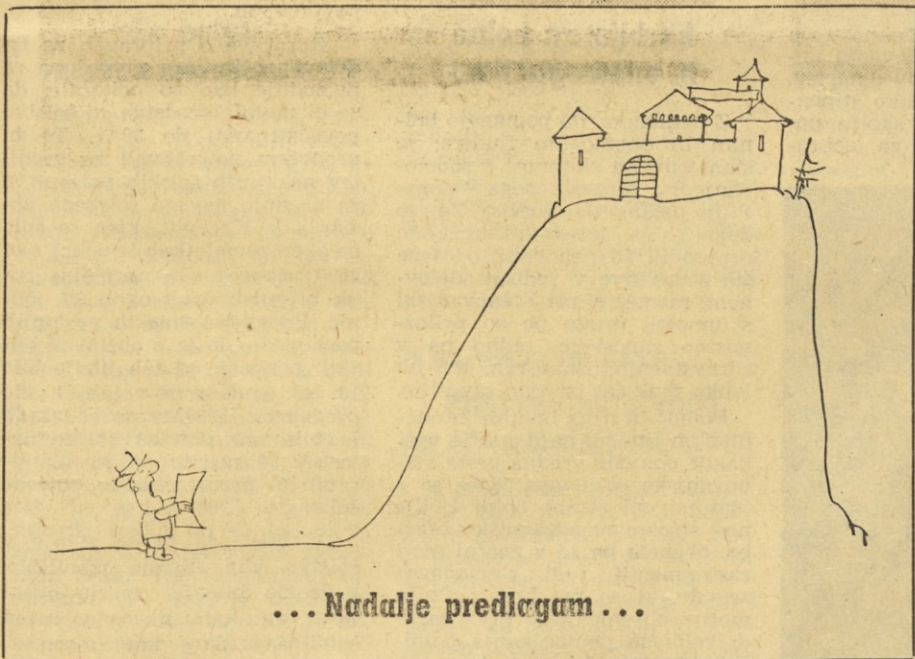
Zimsko spravljavanje lesa se je v nekaterih višje ležečih gozdovih že pričelo

Foto M. Sparovec

Pri snovi, ki obravnava položaj občana v občini, nismo navajeni ovinkov. Po nekaterih statistikah je to celo najbolj razširjen razgovor v naši deželi. Nepotrebna so tudi dolga naštevanja, za katero občino gre. Zadovoljimo se z najbolj skupimi geografskimi podatki, ki so preprosti, razumljivi in ne zavajajo v zmoti. Za odmero občinske politike geografski vplivi sicer niso nebitni, vendar bi bilo precej enostavno tega činiteľja nestvarno in nerodno, ker lahko veliko podobnosti pri razločanju bistvenih občinskih tem zasledimo hkrati na različnih krajih. Zato lahko marsikaj značnega in javno povedanega v Škofji Loki ostane neznan v sosedni ali oddaljeni občini, dokler tam ne spoznajo, da so pravzaprav v enakih škripcih. Razprava v škofjeloški občini je tako lahko tudi poučna za druge. Podatek, da ima škofjeloška občina dve ozki in razvlečeni dolini, težek hribovski svet, kosček ravnega polja in zagotovljena proračunska sredstva za podpredsednika občine, ki ga pa nimajo, je samo obrobno.

OBČAN, ZAKAJ SI NESTRPEN?

V škofjeloški občini so zadnje tedne občani, delovni kolektivi in občinska skupščina precej zaposleni s tem, kako oblikovati ustrezno občinsko politiko. Na občinskem semaforju utripa luč, ki napoveduje določene spremembe. Nosilci kritičnih stališč o zastavljanju teženj občanov prihajajo iz sindikalnih vodstev v podjetjih in v občini. Del

prebivalstva postaja nezadovoljen, ker občinska uprava površno uresničuje sprejeta načela, priporočila in sklepe. Iz leta v leto ponavlja vedno približno enako razporeditev sredstev, čeprav so nekatera področja v občini močno zastopana. Neposredno odločanje občanov tako ne služi svojemu namenu, ker veliko stvari zastara zaradi neustrezne porazdelitve sredstev.

Sindikati in odborniki občinske skupščine se pogovarjajo iz oči v oči. Marsikaj so v teh razgovorih prečistili, postavili na pravo mesto, precej pa je še točk, kjer so mnenja deljena in stališča zelo nasprotna. Kritična izhodišča naštevajo oblastnim telesom nekatere slabosti, ki so oškodovale položaj občana. Tako so bile investicije v industrijo zadnja leta v občini močno zastopane v škodo terciarnih dejavnosti, ki jih bolj počasi razvijajo. S takšno strukturo investicij občani niso več zadovoljni. Od vseh gospodarskih investicij v zadnjih devetih letih je bilo 60 % sredstev naloženih v industrijo, 13,87 % v obrt, 8,42 % v kmetijstvo in 7,32 % v promet, medtem ko je ostalih 10 % gospodarskih investicij moralo kriti potrebe gradbeništva, komunale, trgovine, gostinstva, gozdarstva in še drugih panog. Pri ocenjevanju investicijske potrebe moramo spoznati nekatere izjemnosti v tej občini. Rekli so mi, da so leta 1950 imeli v občini manjšo industrijsko proizvodnjo kot pred vojno. Občani so iskali zaposlitve v sosednjih mestih. Zaradi odselitve kovinarjev v Litostroj in tekstilcev v Ajdovščino, je bila takratna industrija omejena na »Gorenjsko predilnico« in »Sešir«. Takratni vodilni ljudje v občini so odločili, da bodo zato vsa razpoložljiva sredstva namenili v industrijo. Od takrat pa do danes pa je preteklo že 14 let.

Občinska investicijska politika pa je še vedno ostala stara in nespremenjena. Okrog Škofje Loke so zrasli tovarniški dimniki, denarja za ostale panoge kot so trgovina, gostinstvo, uslužnostna obrt pa še vedno ni dovolj. Takšne enostranske naložbe najbolj prizadevajo občane, ki v vsakdanji rabi pogrešajo zdaj to, zdaj ono. Tako je življenjska raven zaposlenih v industriji, ki v občini zdaj ustvarja sama že več kot polovico narodnega dohodka, obvisela na začetnem klinu. Življenjske pogoje v občini namreč vsestransko izboljšujejo prav terciarne dejavnosti, ki so v škofjeloški občini popolnoma zamrle. V tem pogledu so razmere manj ugodne kot pred vojno, čeprav je bila takrat struktura prebivalstva povsem drugačna. Leta 1939 so imeli v občini okoli 70 % kmečkega prebivalstva in 300 zaposlenih, zdaj pa je kmečkih ljudi ostalo samo še 23 %, zaposlenih pa je že več kot 7.000 ljudi.

OBRTNIKI SO ZAPRLI DELAVNICE

Stara Loka je bila nekoč cehovska trdnjava. Obrtništvo je cvetelo že v srednjem veku. Vsaka stara hiša ima še danes vidne prostore, ki so bili primerni za obrtniške delavnice. Toda v prestopnem letu 1964 človek zaman hodi po mestu in šteje obrtnike, ki so še ostali pri starem kruhu. Seštevek je zelo pičel. Na Starem trgu sem našel samo še urarja. Sicer pa sem tudi iz Ljubljane dopotoval s približno enakim števkam: v celi Ljubljani je menda za krojaško obrt prijavljen letos samo en vajenec. Povsod so ure obrtništva odbile. Ta pojav občine ne skrbi preveč. V družbenem načrtu škofjeloške občine je obrt odmerjeno skupih šestnajst tipkanih vrstic. Polovica besedila je razen tega namenjena gradnji novih prostorov za čistilnico, ki se je zataknila.

Precej je v občini tudi takšnih obrtnih podjetij, ki se z uslugami občanov

krat odpisali davke, kot pa, da so v občini popolnoma izgubili takšno obrt.

Pred kratkim se je iz občinske klopi dvignil odbornik, ki je opisal nevoljo hribovskih kmetov.

»Hribovski ljudje potrebujejo vsaj tri obrtnike: kolarja, kovača in mlinarja. Občina naj bi skrbela, da ta obrt ne bo šla po gobe. Kolarji pravijo, da bodo šli, kovači prav tako, mlinarja pa dejansko ni več.«

TRI TRGOVINE ZA ČEVLJE

Za zadostitev vsakdanjih potreb občanov imata trgovina in gostinstvo enako pomembno vlogo kot storitvena obrt. Vendar pa so tudi tukaj v občini v precejšnjem zaostanku. Z združevanjem trgovin so prišli do dveh trgovskih podjetij. Združili so preko 40 trgovin, ki so v hribovskih vaseh nekatere na robu ekonomičnosti. Trgovina v občini letno ustvari 30 milijonov dinarjev skladov, ki jih investirajo v modernizacijo trgovske mreže. Sanitarna inšpekcija že sedaj zahteva nujno preureditev 24 trgovin, ki so neustrezne za trgovske prostore. Če bi hoteli opraviti najnujnejše, bi letno potrebovali 140 milijonov dinarjev. Lastna sredstva ne zadoščajo za udeležbo pri najemanju kreditov. Tako je trgovina postavljena pred dejstvo, da v naslednjih letih zapre polovico prodajaln v hribovskih predelih, ker ne ustrezajo pogolem sodobne trgovine.

Občanov težave občinske trgovske mreže ne zanimajo. Kupujejo tam, kjer je večja izbira in cenejše blago. S tremi trgovinami za čevlje v Škofji Loki, z razdrobljeno manufakturo in galanterijo in brez trgovine s pohištvom ni čudno, če se kupci vozijo kupovat v večje blagovnice v Kranj in v Ljubljano.

Če izhajamo iz načela, da je za preskrbo občanov odgovorna občina, potem ne smemo zamolčati neugodnega položaja škofjeloškega potrošnika, ki z izbiro blaga, uslugami in razširjenostjo trgovske mreže v mestu ni najbolj zadovoljen. Pred vojno je bilo v občini 16 trgovin več kot sedaj. Od sedanjih 39 lokalov so po vojni modernizirali in obnovili opremo v 53 trgovinah, ostalih 36 trgovin pa je ostalo z opremo vred na predvojni ravni. Kljub povečanju kupne moči prebivalstva in povečanju števila občanov po vojni se je prodajni prostor skrčil. Edino, kar se je občutno popravilo, je delež trgovine v narodnem dohodku občine. Od 5,7 % v letu 1952 se je delež trgovine povzpел na 15 % v letu 1963.

Tudi gostinstvo so šele zadnja leta premaknili z mrtve točke. S sedanjimi sredstvi pa gostinstvo še vrsto let ne bo opremljeno za sodobne turistične usluge.

Vsa izrečena stališča in zbrani podatki kažejo, da so v škofjeloški občini prišli do prelomnice. Več sredstev naj bi v prihodnjih letih namenili za človeka. Vsi občani sicer niso enoglasnega prepričanja. Nekateri menijo, da je bila dosedanja delitev v občini pravilna. Večje naložbe v industrijo zagovarjajo na različne načine. Vendar pa te naložbe ne bi smele postati same sebi namen. Mnogi smoznavajo, da so v veliki ihti za razvijanjem industrije pozabili na občana. Včasih ni bilo noluha za to, drugič so bila ovira sredstva, velikokrat pa so rajši nalagali denar v stroje kot pa da bi zaposlenim ljudem olajšali življenjske razmere.

UGOVORI ZARADI OSTRIH BESED

Med občinskimi gospodarstveniki so novi pogledi na urejanje občinskih zadev predmet širokih razprav. Med ti-

stim, ki zavračajo stališče sindikatov o enakomernejšem razvoju zastopanih panog je tudi direktor komunalne banke. Skrajšanega izvlečka njegovih ugovorov sicer ne smemo vzeti kot zadnjo besedo. Najbrž se bo razprava na občinski ravni še nadaljevala. Miloš Mlejnik je o tem prepričan:

»Kakšne so bile razprave na zborih volivcev, ko smo obravnavali družbene načrte? Na splošno lahko rečemo, precej slabe. Posamezni govorniki so se zavzemali predvsem za to, kje naj teče kakšna pot in kje naj se zgradi potreben jez. O bistvenih problemih gospodarskega razvoja občine pa je bilo slišati le malo besed.

Vlaganja v industrijo so v naši občini pripeljala do gotovih rezultatov in do splošnega napredka občanov, saj smo iz siromašne občine napravili neko srednje razvito občino. Današnja ugodna življenjska raven občanov je pripisati prav temu dejstvu. Sedaj pa razglašamo marsikaj, kar smo zavestno delali, za slabo. Praksi, ki se je na žalost udomčila, da namreč nove ukrepe prikazujemo kot edino pametne in pravilne, staro pa zavračamo kot nespametno in nesmotno, se moramo izogniti. Mislim, da moramo stvari z razumom presojati tudi v občini. Znano je, da smo pred leti še grajali vsako gospodarsko organizacijo, ki ni investirala. Slab gospodar je bil tisti, ki ni bil zadovoljen.

Nihče ne more zanikati, da v občini nismo posvečali potrebne skrbi za zadovoljevanje potreb potrošnikov in občanov. Uredili smo klavnico in pekarno, kar je izčrpalo občinski investicijski sklad. Prav tako smo obravnavali ostale storitvene obrti.

Zelo radi na splošno v občinah postavljamo načrte in sklepe, vendar pogosto preveč enostransko in tjavdan. Ne razmišljamo, kje bomo vzeli sredstva za izpolnitev vseh nalog. Ko bomo z našimi načrti prišli enkrat do stopnje, da bomo upoštevali samo real-

ne zmogljivosti in potrebe in pri tem točno izmerili razpoložljiva sredstva, s katerimi razpolagamo, bodo odpadli nepotrební spori, kaj je boljše.«

Pri predsedniku občinske skupščine Milanu Osovnikarju smo slišali še drugo stran plošče, na kateri je nekaj znanih slovenskih občinskih poskočnic.

»Naša občina je med tistimi, ki je doživela močno preobrazbo. V preteklih letih smo naglo razvijali industrijo. Posledica teh naložb je, da je materialna osnova dokaj dobra in da imajo vsi ljudje v občini zaposlitev. Nekeč je naravni prirastek iz občine odhajal, v zadnjih štirih letih pa je prebivalstvo v občini naraslo za več kot tisoč prebivalcev.

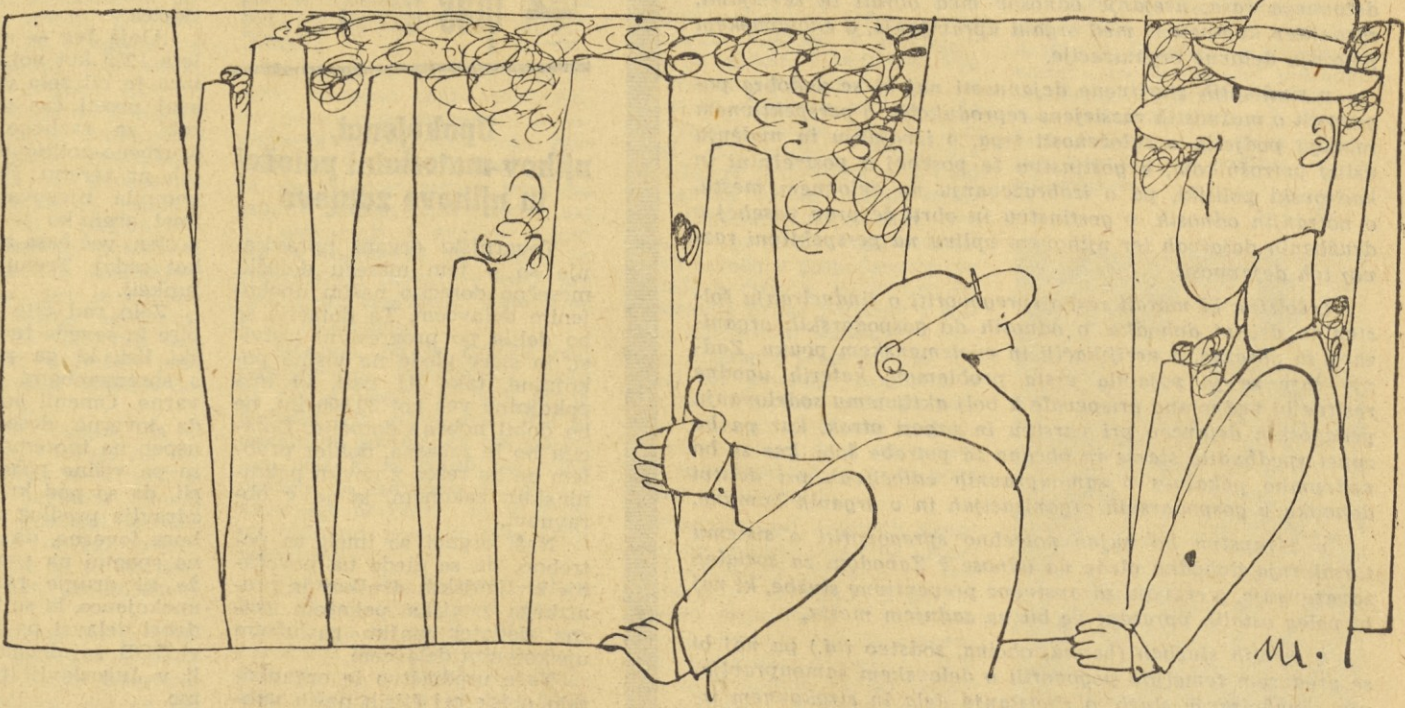
Odborniki naše skupščine tudi dobro vedo, da že tri leta nimamo sredstev za negospodarske investicije. Prihodnje leto ne bo veliko boljše. Položaj je takšen, da iz proračuna ne bomo mogli kriti niti vseh ustavnih nalog. Kako bomo čistili ceste, ki so v obe dolini na našo nesrečo občinskega značaja, kako bomo pokrili druge komunalne stroške, je za občino še odprto vprašanje. Dobro je, da smo včasih nezadovoljni. Priznati pa moramo, da smo v težkih pogojih veliko napravili.

Imam vtis, da so sindikati načeli odgovorno poglavje našega razvoja. Vendar je za rešitev težkih nalog potrebno več skupnega dela. Razprava o tem pa je vsekakor potrebna.«

Ob naštevajanju težav se je prvi občan zresnil. Med nama so ostali resni dvomi, če je bila sedanja občinska politika v celoti v redu. V grobih potezah morda. Toda občina je ostala brez trgovin, brez kanalizacije, z neurejenim šolstvom in brez obrtnikov. To so pripomočki, ki mi pomagajo v dvomih, da vse ni bilo prav.

Predvsem pa ne verjamem, da je temeljna naloga občine, da preskrbi svojim občanom kruh v industriji. Zlasti ne, če je rezina bolj tanka. Nekdo je zapisal: »Človek ne živi samo od kruha!«

ZDRAVKO TOMAŽEJ

— Nekoč je bil tukaj občan velik revež. Zdaj revež ni več — kaj pa pravzaprav je, vam pa tudi ne bi vedeli povedati

Prpriave za občne zборе

• POSTOJNA:

Za kvaliteto utrdivet sindikalnega dela

Na Postojnskem so se začele priprave za letošnje sindikalne občne zборе. V pretekli mandati dobi je bila družbeno-politična aktivnost sindikatov tako vsestransko bogata, da ne bo težko polagati obračuna na občnih zbore.

Občinski sindikalni svet je izdal vrsto tez, s katerimi je hotel opozoriti na nekatere vprašanja in probleme, ki so jih sindikati reševali ali pa bi jih morali reševati in o njih sprejemati stališča v pretekli mandatni dobi. Predvsem se bo potrebno temeljito pogovoriti o tem, ali so sindikalne organizacije po delovnih kolektivih razvijale socialistično-družbene odnose in pospeševale poglobljeno delavsko in družbeno samoupravljanje. Aktivnost velike večine vodstev sindikalnih podružnic je bila izredno pomembna in vsestranska. Vodstva so nastopala z jasnimi koncepti dela in s programi, oprtimi na realno oceno lastnega stanja ter so samostojno ukrepala in oblikovala svoja stališča. Oprta na mišljenje članstva uspešno rešujejo težave in protislovja. Taka aktivnost nekaterih izvršnih odborov, ki samostojno rešujejo probleme in ne čakajo zgolj pomoči od zunaj, se najbolj odraža v razpoloženju delovnega kolektiva samega. Je pa pri nas, žal, takih odborov bolj malo, več je tistih, ki poizkušajo obravnavati sicer bistvena vprašanja — a za zaprtimi vrati. Nekateri spet dogajanja samo registrirajo in čakajo rešitve s strani upravnih organov ali strokovnih služb v delovni organizaciji. Imamo pa tudi primere, kjer so izvršni odbori zgolj le podaljšana roka upravnno-operativnega vodstva v gospodarski organizaciji. To pa privede do pasivnosti z očitnimi posledicami.

Ker se skozi delitev osebnega dohodka odraža pravilna stimulacija in ker so osebni dohodki barometer političnega razpoloženja v kolektivu in odraz interesa za samoupravljanje, katerega rezultat pa je dobro in slabo gospodarjenje, bo nujno potrebno to vprašanje kvaliteto obdelati. To še posebej zato, ker v postojnski občini močno zaostajamo s prizadevanji za delitev po delu, saj v mnogih primerih določajo osebne dohodke za fizične delavce po normah ali časovnih enotah, za strokovno tehnične kadre in vodilne uslužbence pa v mesečnih obračunskih zneskih, kar so le preimenovane tarifne postavke.

Na občnih zbore bo potrebno tudi kvaliteto oceniti vsebino statuta in drugih pravilnikov gospodarskih organizacij. Statuti so samoupravni akti, ki jih je treba nenehno izpopolnjevati in ne dopustiti, da bo tudi nje doletela usoda nekaterih dosedanjih pravil in pravilnikov, ki so marsikje po sprejetju šli v predale, življenje in delo v kolektivih pa je teklo brez in mimo njih. Naloga in prilika po prav sedaj, da kritično ocenimo izvajanje in upoštevanja statutarnih določil.

Ce se bodo na občnih zbore ustavili pri vprašanju poglobljene samouprave, ne bo moč mimo vprašanja izobraževanja. Mnogo protislovij, pomanjkljivosti, negativnih pojavov in neuspehov bi lahko preprečili in odpravili, če bi v naših delovnih organizacijah spremenili odnos do vseh vrst izobraževanja. Res, da so bili doseženi že nekateri rezultati, ki pa nikakor ne smejo v celoti zadovoljevati, posebno pa ne s prepričanjem nekaterih (žal še premnogih), da je praksa najboljša šola za življenje. Vse preveč imamo papirnatih kvalifikacij, premalo pa kvalifikacij za uspešno gospodarjenje in produktivnejše delo, ki naj bo odraz delovne veščine in uporabe tehnike in ne samo fizičnega napora.

Sprožiti bo potrebno vprašanje zakonjane reelekcije in rotacije, da bi se tako izognili nazadovanju v že doseženih rezultatih v korist še boljših ter s tem k uresničenju pričakovanega zboljšanja osebnega in družbenega standarda.

Večina izvršnih odborov, ki je že do sedaj imela svoj program dela, bo lahko pokazala uspehe. V bodoče pa bo potrebno v vseh podružnicah delo programirati, zato pa bo potrebno oceniti rezultate dela in sprejeti smernice za še nerešena vprašanja.

Zaradi kvalitete v pripravah na občne zборе bi bilo prav, da bi že v pripravah upoštevali tiste probleme in vprašanja, ki so trenutno najbolj aktualni. Ti pa so po mnenju Občinskega sindikalnega sveta naslednji: v lesni industriji bo potrebno še naprej posvečati pozornost vprašanju integracije, kakor tudi vprašanjem notranje zakonodaje, o porastu nesreč pri delu in o bolezninah, informiranju proizvajalcev, pa nenehno idejnemu in strokovnemu izobraževanju zaposlenih ter ne nazadnje organizaciji dela in perspektivnosti podjetij.

sindikati v kovinski stroki naj bi se spoprijeli z resnim vprašanjem perspektivnega razvoja, posebno glede izvoza, pa o notranji delitvi dohodka, o nesrečah pri delu in izobraževanju,

v gozdarstvu naj bi poleg ostalih splošno aktualnih vprašanj posebej razpravljali o poglobljanju sistema samoupravljanja po ekonomskih enotah, o sezonski delovni sili in o nujni in potrebni povezavi z lesno industrijo,

v kmetijstvu je obseg razprave lahko zelo širok, saj je cela vrsta vprašanj in problemov, kot npr. delitev dohodka po delu, sezonska delovna sila, standard, družbena prehrana, stanovanja,

sindikalne organizacije v gradbeništvo se bodo lotile resnega položaja delovnih organizacij v novi investicijski politiki, pa vprašanja sezonske delovne sile, delitve dohodka po delu in standarda zaposlenih,

v transportnih podjetjih je sploh vprašanje turnusov in delovnega časa, urejanje odnosov med obrati in sekcijami, razdelitev kompetenc med organi upravljanja, o ekonomskem položaju delovne organizacije,

v sindikatih storitvene dejavnosti naj bi se dodobra pogovorili o možnostih razširjene reprodukcije, o perspektivnem razvoju podjetij, o založenosti trga, o izvajanju in nudenju uslug potrošnikom, v gostinstvu še posebej o postrežnini in kadrovski politiki, pa o izobraževanju na delovnem mestu, o notranjih odnosih, v gostinstvu in obrti še prav posebej o družbenih dajavah ter njihovem vplivu na perspektivni razvoj teh dejavnosti,

v šolstvu bi morali resno spregovoriti o financiranju šolstva in delitvi dohodka, o odnosih do gospodarskih organizacij in obratno, o verifikaciji in enozmenskem pouku. Zadnje čase se je pojavila vrsta problemov, katerih ugodne rešitve bi nedvomno prispevale k bolj aktivnemu sodelovanju pedagoških delavcev pri varstvu in vzgoji otrok, kar pa bo zopet spodbudilo starše in občane za potrebe šole, kar se bo nedvomno pokazalo v samoupravnih odločitvah pri delitvi dohodka v gospodarskih organizacijah in v organih komune,

v zdravstvu bo nujno potrebno spregovoriti o sistemu formiranja dohodka glede na odnose z Zavodom za socialno zavarovanje, o razvoju zdravstvene preventivne službe, ki naj bi poleg ostalih vprašanj ne bil na zadnjem mestu,

v ostalih službah (banka, občina, sodstvo itd.) pa naj bi se predvsem temeljito pogovorili o delavskem samoupravljanju, financiranju služb, o zboljšanju dela in strokovnem izpopolnjevanju, še posebej na idejno politično izobraževanje, ker so prav te službe najbolj občutljive v odnosu do občanov in organov samouprave.

• VELENJE

Več inteligence iz delavskih vrst

Velenjska občina je med tistimi v celjskem okraju, ki so pretekla leta največ dale za gradnjo in adaptacijo šol. Pet novih šol in več adaptacij je veljalo več kot milijardo dinarjev.

Velenjska občina se gospodarsko naglo razvija. Z njenim razvojem se večja stvilo otrok.

Leta 1958 je bilo 3032 otrok, letos pa jih je že 4035. Predvidoma jih bo v letu 1970 že nad pet tisoč.

Tega leta bo dovršilo osmi razred 400 učencev.

Toliko osmošolcev bi imela samo velenjska občina. Njeno gravitacijsko področje sta tudi moziška občina in Mislinjska dolina. Sedaj se že nad sto dijakov vsak dan vozi v uro oddaljeno Celje. Kapacitete v celjski gimnaziji ne prenesejo več.

Zato je bilo potrebno, da v velenjski občini, ki je imela že pred vojno meščansko šolo, mislijo na ustanovitev šole druge stopnje. Mnogo so razmišljali o vrsti. Zdi se, da so se prav odločili, saj da gimnazija najbolj solidno splošno izobrazbo.

Na zadnji seji občinske skupščine so sprejeli odločbo o ustanovitvi gimnazije v izgradnji. Pomemben je odstavek v odločbi, ki govori o tem, da naj bi prvi razred gimnazije odprli v naslednjem šolskem letu.

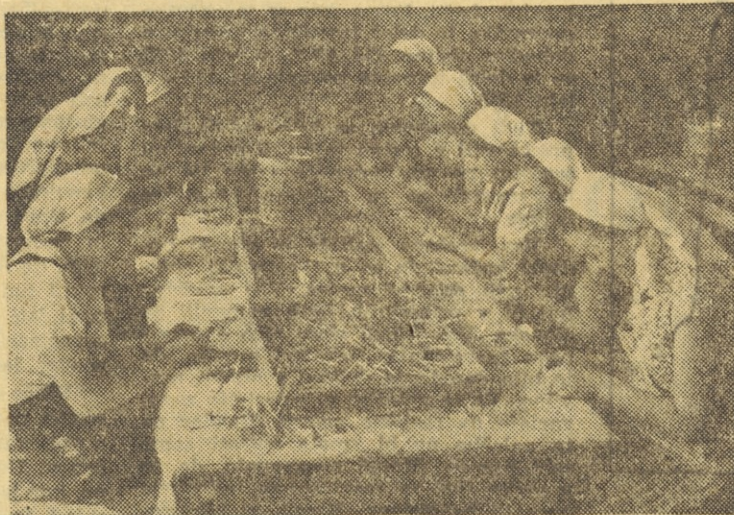
Vprašanje prostorov bi trenutno rešili tako, da bi nadgradili trakt rudarskega šolskega centra Velenje.

Skrbi glede naraščanja za velenjsko gimnazijo ne bo. Ker bo šola druge stopnje zrasla v rudarskem kraju, bo omogočila, da bomo iz nje dobili čimveč inteligence iz vrst delavstva.

Nadgradnja prostorov za gimnazijo naj bi se pričela spomladi 1965. Imenovali so gradbeni odbor, sestavljen iz predstavnikov podjetij in občine; ki bo skrbel, da bo vse pravočasno urejeno.

Zamisel o gradnji in ustanovitvi gimnazije je stara želja Velenjčanov. Isto so želeli na skupnem roditeljskem sestanku osnovne šole v Sošanju in v Smartnem ob Paki. Z gimnazijo bodo pridobila naraščaj tudi društva. Dospel sta ga absorbirala Celje in Ljubljana.

V.

Veliko delavk potrebujejo na tem delovnem mestu, toda s strojem bi na sodoben način delo lahko neprimerno hitreje opravili
Foto M. Sparovec

Med potjo v šolo...

Foto M. Sparovec

• MURSKA SOBOTA:

Tri manjše delovne organizacije — 10 milijonov za izobraževanje

Gospodarske organizacije v Pomurju iz leta v leto vlagajo večja sredstva za potrebe izobraževanja. V vseh večjih kolektivih imajo izdelane programe izobraževanja, ki ga izvajajo v sodelovanju z delavskimi univerzami. Med podjetji, ki so prispevala večja sredstva za izobraževanje, izstopajo PANONIJA v Murski Soboti in TEHNOSTROJ ter INDOPOL v Ljutomeru.

Pri Panoniji v Murski Soboti menijo, da bodo znašala sredstva za izobraževanje okrog 3 milijone dinarjev. Največ sredstev bodo porabili za strokovno izobraževanje, ki ga izvajajo v obliki seminarjev.

V Ljutomerskem Tehnostroju so za potrebe izobraževanja namenili kar 5 milijonov dinarjev. V podjetju imajo veliko štipendistov. Zanje izdajo skoraj polovico vseh sredstev za izobra-

ževanje. Povezali so se z mari-borsko tovarno TAM, delavska univerza pa bo za delavce z daljšo delovno prakso, ki so še brez potrebne kvalifikacije, organizirala poseben seminar za pridobitev kvalifikacije.

V drugem Ljutomerskem podjetju Indopol pa so za potrebe izobraževanja namenili okrog 2 milijona dinarjev. Že spomladi so v tem podjetju organizirali poseben seminar za delavce v proizvodnji, v kratkem pa bodo organizirali še en tečaj za strokovno izobraževanje. V tem kolektivu imajo velike težave zaradi pomanjkanja prostora, zato je izobraževanje na delovnem mestu oteženo.

Omenjena podjetja zaposlujejo okrog 900 ljudi, za izobraževanje pa so namenili skupno 10 milijonov dinarjev.

J. K.

• PTUJ:

Skrbijo za bolne in onemogle ljudi

Z namenom, da pomagajo bolnim in onemoglim ljudem, je stanovanjska skupnost s sodelovanjem zdravstvenega doma Ptuj ustanovila servis. Za to delo so s posebnim tečajem usposobili 15 negovalk, od tega sta sedaj dve v rednem delovnem razmerju pri stanovanjski skupnosti, druge pa so priložnostno zaposlene, redno pa v zdravstvenih ustanovah, ter jih lahko vsak čas izredno zaposlijo.

Pomoč in nega bolnim in onemoglim ljudem na domu je vsekako pohvale vredna gesta stanovanjske skupnosti, kjer so s tem po eni strani bolni ljudje pod strokovno zdravniško oskrbo, obenem pa so v znatni meri razbremenili tudi stacionarne zavode, ki so posebno v Ptujju močno obremenjeni. Prav zaradi velikega pomanjkanja bolniških postelj bo potrebno res čimprej pristopiti k razširitvi ptujске bolnišnice ter zgraditi nov zdravstveni dom, ker sedanjí že dolgo več ne ustreza potrebam.

F. H.

• KOČEVJE:

Najslabše urejeno šolstvo

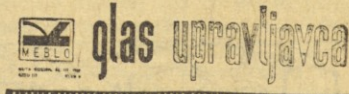
Volitve v samoupravne organe v šolskih delovnih kolektivih in ostale razprave o problematiki šolstva v kočevski občini, so pokazale, da je šolstvo na Kočevskem še v težji situaciji kot pa šolstvo v ostalih občinah naše republike. Ugotovili so, da šolstvo zaostaja za gospodarstvom, kar že močno občutijo sami občani, kolektivni šol in vsi ostali. Nominalna vrednost sredstev, namenjenih za šolstvo sicer narašča, realna vrednost teh sredstev pa zadošča le za najnujnejše potrebe, kot so osebni dohodki prosvetnih delavcev in drugo. Podatki o osebnih dohodkih pa povedo, da so ti kljub povečanju dohodkov za 10 % v začetku septembra še vedno pod republiškim povprečjem.

Razprave o pripravah za izdelavo občinskega proračuna za prihodnje leto so pokazale, da se bi morala sredstva za šolstvo povečati vsaj do 30 %. Te bi predvsem potrebovali za ureditev nekaterih šolskih poslopij in za gradnjo novega šolskega poslopja v Kočevju, kjer se šola na obeh osemletkah že nekaj nad 2090 učencev. Za normalni pouk bi potrebovali okoli 20 učilnic. Podatki o šolskih poslopijih pa povedo, da je v občini 25 šolskih poslopij, od teh jih je bilo 19 zgrajenih pred vojno, 1 celo pred letom 1900, samo 11 zgrajen je bilo grajenih za šolske namene, 14 zgrajen pa je adaptiranih in preurejenih za potrebe šol.

V želji, da bi se stanje v šolstvu čim hitreje izboljšalo, bodo na bližnjih zbore občanov, na katerih bodo razen ostalih vprašanj, kot so priprave na sprejem družbenega plana in proračuna, razpravljali, kako in na kakšen način izboljšati stanje šolstva v občini.

-v

• IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV • IZ ČASO

Upokojenci, njihov materialni položaj in njihove zahteve

Tovarniški organi upravljanja so v tem mesecu določili mesečno dotacijo našim upokojenim delavcem. Ta dotacija se bo delila po progresivni lestvici, in sicer glede na višino pokojnine, tako da tisti, ki ima pokojnine več kot 30.000 din, ne bo dobil nobene dotacije. Dotacija bo le časna, dokler problem ne bo rešen z novim pokojninskim zakonom, ki je v obravnavi.

Naši organi so imeli za potrebno, da se glede na povečanje življenjskih stroškov in preizkušnje poviška pokojnin prizna dodatno našim zaslužnim upokojenim delavcem.

Naše uredništvo je organiziralo obisk pri štirih naših upokojencih in prispevek k tej problematiki tovariša Hermana Bizjaka — načelnika za dolgo-

ročno zavarovanje pri Zavodu za socialno zavarovanje Nova Gorica.

Alojz Jug — upokojen je bil leta 1959 kot vojni invalid. Obiska je bil zelo vesel. Tov. Jug svoj prosti čas v glavnem porabi za različne funkcije pri družbeno-političnih organizacijah na terenu. Pri tem je priporočila njegova žena, da je imel prej, ko je bil redno zaposlen, več časa za domača dela kot sedaj. Trenutno ima deset funkcij.

Zelo rad čita različne časopise in seveda tudi naš tovarniški list, ki ga redno seznaja s spremembami in uspehi tovarne. Omenil je, da je vedel, da tovarna dosega tako velik uspeh na inozemskih trgih. Kar se pa višine pokojnin tiče, misli, da so pod kritiko. Zato pozdravlja predlog upravnega odbora tovarne, da se vsaj tovarna spomni na svoje delavce, če že ni drugje razumevanja za upokojence, ki so tudi nekoč bili dobri delavci pa tudi udeleženci NOB, saj drugače ne bi imeli v Jugoslaviji tega, kar imamo.

Ob koncu je zaželel celotnemu kolektivu čim več uspeha in pripomnil, naj se ustvarjena

sredstva porabijo v čimboljše namene.

Antonija Bric — upokojena kot invalid od 16. 12. 1958. Zelo nas je presenetila dobra volja in razpoloženje, ki vlada pri njih doma. Kljub hudi bolezni, saj je tov. Antonija popolnoma slepa, z veseljem opravlja velika domačja dela. Življenje mora sprejeti tako, kakršno je. Kljub malí invalidski pokojnini, ki znaša komaj 14.000 dinarjev (pri tem ni upoštevano plačilo spremljevalca), je v hiši vedno dobra volja, čeprav živijo zelo skromno.

Tovarniški list ji redno čita mati. Zelo je bila vesela našega obiska ter nam zaupala, da jo obišče malokdo. Prosila nas je, naj prenesemo čestitke celotnemu kolektivu za prečeno letošnje leto.

Ivanka Valantič — upokojena leta 1959. Glede na zdravje se dobro počuti. Pokojnina je zdaj precej nizka, zato ji pri finančnih težavah pomagajo otroci. Za protislužno pa svojim vnučkom rade volje kaj zašije ali splete.

Zahvaljuje se tovarni za redno pošiljanje tovarniškega lista, ki ga z zanimanjem prečita že takoj po prejemu. Vse liste od

prve do zadnje številke ima spravljene.

Za izkazano skrb glede pokojnine se tudi zahvaljuje kolektivu, saj s sedanjo pokojnino pride bolj »tenko« skozi mesec.

Franc Kralj — upokojen leta 1959. V zadnjem času se mu je zdravje poslabšalo, tako da je moral opustiti dodatne zasluzke, saj s sedanjo pokojnino 19.200 din z ženo le težko shajata. Pri teh težavah mu nekoliko pomagajo otroci. Ima tudi nekaj zemlje v najemu, da lahko vsaj nekatere pridelke pridelata na »svojem«. Pravi: »Pokojnine so izredno majhne, toda kaj hočemo, upajmo, da bo kmalu bolje.«

Na kratko smo opisali štiri naše upokojene delavce, sedaj pa še izjava tovariša Hermana Bizjaka o pokojninah:

Komunalna skupnost socialnega zavarovanja Nova Gorica, ki vključuje zavarovanje s področja občin Ajdovščina, Idrija, Nova Gorica in Tolmin, zajema po številu na dan 30. 9. 1964 naslednje število upokojencev: 1971 invalidskih upokojencev, 4052 osebnih upokojencev in 2522 družinskih upokojencev. Poleg teh uživa pravice iz invalidskega zavarovanja še 33 de-

● CELJE:

**Zmogljivosti
samopostrežne
restavracije
niso docela izkoriščene**

V Gaberju pri Celju obratuje že drugo leto samopostrežna restavracija. Dnevno nudi okoli 1.600 do 2.000 obrokov na liniji in okoli 3000 do 3.500 obrokov toplih malic, ki jih dostavlja gospodarskim organizacijam. Zraven samopostrežne restavracije pa še vedno ostala gostinska podjetja nudijo abonentom okoli 1.200 kosil, približno 300 večerij in podjetjem približno 600 toplih malic. Kapacitete kuhinje v samopostrežni restavraciji še niso v celoti izkoriščene ter bi lahko izdajala še okoli 2000 obrokov. Ker je sedež samopostrežne restavracije v neposredni bližini industrijskega centra, kjer je manj stanovanj, iz sedanjega centra mesta pa se težje odločijo, da bi šli na kosilo v precej oddaljeno Gaberje, bi bilo potrebno v enem izmed gostinskih obratov, ki so v centru mesta, urediti samopostrežno linijo, s katero bi se nadalje razbremenili restavracijske kapacitete gostinskih podjetij za komercialno gostinstvo. J. M.

● JESENICE:

**Za desetletnico
nov zdravstveni dom**

Prihodnje leto bo poteklo 10 let delovanja jeseniškega zdravstvenega doma in računajo, da bo za 10-letnico vseljav del novega zdravstvenega doma, ki je v gradnji že četrto leto. Že ob formiranju jeseniškega zdravstvenega doma je bila izražena nujnost, po izgradnji novega doma, kajti sedanje stanje, ko mora 26 enot te zdravstvene institucije gostovati na devetih različnih krajih, je nemogoče. Z dograditvijo novega doma bodo dobile vse enote prostore v novem in sodobnem domu in bo tudi rešeno vprašanje investicij v splošno zdravstvo.

● AJDOVŠČINA:

**Za boljše
vzdrževanje stanovanj**

Nov odlok o stanarini, vzdrževanju in popravilih stanovanjskih hiš in stanovanj, ki ga je sprejela skupščina občine Ajdovščina, prinaša precej novosti, predvsem pa natančneje razmejuje dolžnosti in pravice stanovalecev in hišnih svetov. Z na novo uvedeno delitvijo stanarine bo ostalo starejšim stanovanjskim zgradbam več sredstev, ki jim bodo omogočila boljše tekoče vzdrževanje in tudi pravočasna večja popravila. Takih stanovanjskih zgradb pa je v tej občini kar precej. Hišnim svetom zgradb, starih 25 do 30 let, bo ostalo 80 % stanarine, zgradb, starih do 40 let, 90 %, medtem ko bo starejšim zgradbam ostala vsa najemina. Nasprotno pa vpeljuje odlok za novejšje zgradbe, stare do 25 let, obvezno rezervo, ki znaša 20 do 25 % stanarine; sredstva te rezerve se lahko uporabijo samo za večja popravila in še to s predhodnim dovoljenjem pristojnega stanovanjskega organa občinske skupščine.

Odlok tudi natančno določa obveznosti stanovalecev in hišnih svetov za kritje stroškov posameznih popravil v stanovanjih. Razen poprave vzidanih delov vodovodne in električne instalacije, stavbno-mizarskih izdelkov, okvar zidnih ometov in okvar, ki jih povzročijo elementarne neizdatke, bodo morali popravila vseh ostalih elementov v stanovanjih oskrbeti in plačati stanovalci. To bo pripomoglo k bolj pazljivemu in skrbnemu vzdrževanju stanovanj. Odlok dalje določa okvirni čas trajanja in obrabe posameznih elementov v stanovanjih, v mejah katerega pa bodo natančno čas določili posamezni hišni sveti. K.

● PTUJ:

Pomoč šolskim kuhinjam

Nedavno tega so morali zaradi pomanjkanja finančnih sredstev v Ptujski občini ukiniti kar na osemnajstih šolah topele obroke južine, kar je posebno prizadelo otroke iz oddaljenih krajev v Halozah in Slovenskih goricah. Da so lahko ponovno pričeli z delitvijo toplih

Delo v senci električnih žic
Foto M. Sparovec

● »ZELEZARNA« JESENICE:

**Hladna valjarna
je že dosegla letni
proizvodni načrt**

Delovni kolektiv hladne valjarne je v letošnjem letu prvi v železarni dosegel svoj letni proizvodni plan. Dne 6. novembra so zabeležili 20.000 ton proizvodnje hladnovaljanih trakov, kar je vsekakor velik uspeh. K temu pa je v veliki meri pripomogla tudi rekordna proizvodnja v oktobru mesecu, saj so s proizvodnjo 2.250 ton hladnovaljanih trakov presegli mesečni proizvodni načrt za 27,5 odstotka. K temu uspehu je v veliki meri pripomogel ugoden asortiment proizvodnje širokih trakov, ki so jih lahko valjali na novem, pred leti nabavljenem Siemens stroju, ki je bil tokrat polno izkoriščen. T. S.

● LESNA INDUSTRIJA
LITIJA:

**Vpeljan
42-urni delovni teden**

Kolektiv litijske Lesne industrije je prvi na področju litijske občine prešel na poskusni 42-urni delovni teden. Z ozirom na prehod na skrajšani delovni čas bodo na nekaterih delovnih mestih uvedli štiri izmene, da bodo stroji obratovali neprekinjeno, kupili bodo novo mehanizacijo, da bi povečali produktivnost dela ter poskrbeli, da bodo proizvajalci pravočasno preskrbljeni z vsem potrebnim materialom, zaradi česar bodo morali posvetiti vso pozornost nabavi surovin in reprodukcijekega materiala. -k-

● AJDOVŠČINA:

**Še dalje prednost
gospodarstvu ali ne?**

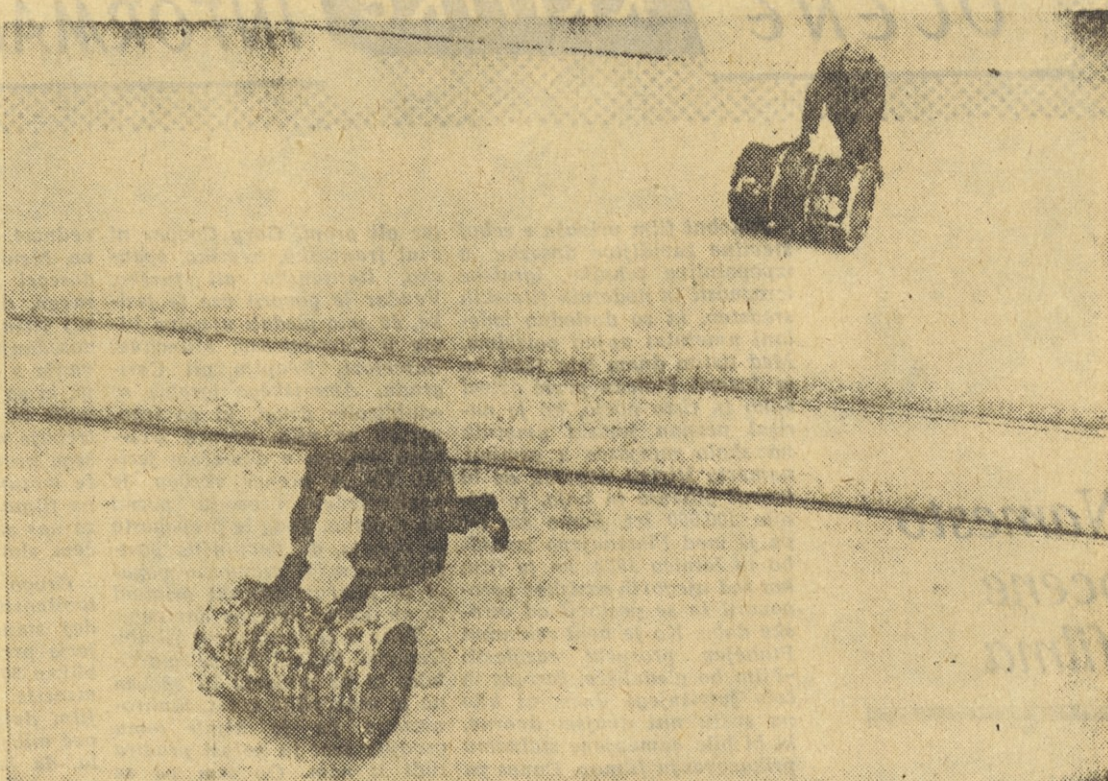
Kako je z investicijsko potrošnjo in njeno usmeritvijo v ajdovški občini.

V načrtu družbenega razvoja ajdovske občine je za letošnje leto predvidenih 2.100 milijonov dinarjev investicij, kar ustreza približno 43 % pričakovane narodnega dohodka. Investicijska potrošnja naj bi bila za 28 % večja od lanskoletne, ko je predstavljala 37 % ustvarjenega narodnega dohodka, usmerjena pa izrazito v gospodarsko izgradnjo; med gospodarskimi in negospodarskimi investicijami naj bi namreč vladalo razmerje 83:17 odstotkov.

Uh, kako je danes mrzlo!

Foto M. Sparovec

Prvi sneg ...

Foto M. Sparovec

Gibanje investicijske potrošnje v osmih mesecih pa zanesljivo kaže, da ta predvidevanja ne bodo uresničena. V tem času je bilo vloženih 693 milijonov ali 32 % planiranih investicij; v gospodarstvo je bilo vloženih 28 % predvidenih sredstev, v negospodarstvo pa 53 %. Nasproti istemu obdobju lanskega leta so se investicije povečale za 31 %. V občini sodijo, da bodo letošnje naložbe znašale okoli milijardo dinarjev ali 50 odstotkov planiranih, s čimer bodo za okoli eno tretjino manjše kot minulo leto. Investicije, ki naj še bodo letos vlozene v gospodarstvo, so namenjene predvsem kompletiranju strojne opreme in dokončanju gradbenih del. Največ sredstev bo vložila Tekstilna tovarna in sicer v nabavo avtomatskih stavov, kar bo omogočilo uvedbo tretje izmene in večjo izkoriščenost že obstoječih zmogljivosti.

Primerjave s povečanjem družbenega produkta v letošnjih devetih mesecih za 37 % nasproti enakemu obdobju zadnjega leta ustvarjajo videz, da investicijska potrošnja v tej občini ni bila pretirana. Kljub temu pa prehitve osebno potrošnjo, saj so se nominalni osebni dohodki povečali le za 27 %, medtem ko je družbeni načrt predvideval še večja neskladja.

Družbeni načrt občine je seve temeljil na načrtih delovnih organizacij. Mar so odstopanja od planskih predvidevanj posledica spoznanja potrebe po drugačni potrošnji sredstev ali pa nerealnega planiranja? Verjetno bi morali pritrditi slednjemu razlogu, saj ugotovitve kažejo, da bi bila investicijska potrošnja — zlasti v gospodarstvu — večja, ko se ne bi struktura virov investicij spremenila. Nasproti preteklemu letu se je namreč v skupnih virih močno zmanjšal delež lastnih sredstev gospodarskih organizacij (z 41,5 % na 33,3 %) in sredstev federacije (s 23,8 % na 2,7 %), povečal pa se je le deloma delež sredstev občine (s 14,5 % na 17,4 %) in zelo občutno delež bančnih sredstev (z 12,5 % na 41,7 %). Manjša investicijska potrošnja je predvsem posledica dejstva, da gospodarskim organizacijam ni uspelo najeti predvidenih kreditov.

Ti podatki so bili na dnevnem redu zadnje seje občinske skupščine. Začuda pa o njih skorajda ni bilo razprave. Odborniki, ki so o njih spregovorili, so v glavnem zagovarjali dve stališči: po prvem naj bi struktura in stanje gospodarstva povsem upravičevalo dotedanje pretežno gospodarsko investicijsko usmeritev in zahtevalo novih vlaganj, po drugem pa bi bilo treba odločneje izboljšati strukturo investicijske potrošnje in korist negospodarstva. Skupščina je sprejela predlog iz predloženega gradiva, da je zaradi nizkih investicij v objekte družbenega standarda v preteklosti nujno v naslednjih letih več investirati v stanovanjsko izgradnjo, šolstvo, socialno varstvo in zdravstvo. To je sklenila priporočiti tudi delovnim organizacijam.

To priporočilo pa bo izzvenilo v prazno, dokler ne bo znotraj delovnih organizacij osvojeno spoznanje, da investicijske naložbe niso edini vzvod gospodarskega napredka. Sodeč po miselnosti v mnogih organizacijah in pomanjkljivih študijah o perspektivah razvoja lahko trdimo, da to spoznanje zelo počasi prodira.

Prav za občino Ajdovščino velja temeljito preudariti bodočo investicijsko potrošnjo. Za leta nazaj so značilne močno prevladujoče investicije v gospodarstvo; v obdobju zadnjih štirih let je bilo vloženih v družbeni standard nekaj preko milijardo dinarjev, v gospodarstvo pa dobrih 5 milijard. Vse te gospodarske investicije pa danes iz različnih razlogov še ne vračajo tistega, kar je bilo tedaj pričakovati. Precejšnja zadolženost gospodarstva je med bistvenimi vzroki nizkih osebnih dohodkov zaposlenih. Ob tem, ko je čutili zagovarjanje novih naložb v gospodarstvo, pa stopajo s čedalje večjo ostrino v ospredje druge potrebe: v šolstvu, zdravstvu, socialnem varstvu, družbeni prehrani itd. Že nekaj let potekajo razprave o nujnosti ureditve otroškega varstva in obrata družbene prehrane, videti pa je, da v gospodarskih organizacijah za to ni prav veliko razumevanja.

Predvsem od delovnih skupnosti bo odvisna nadaljna usmeritev investicij. Pokazatelji gospodarjenja in dohodka gospodarskih organizacij v letošnjih devetih mesecih pričajo o povečani materialni osnovi. V tem času se je namreč celotni dohodek povečal v primerjavi z lanskim letom za 23 %, delež neto produkta v njem pa s 25 % na 29 %. Zavoljo boljše gospo-

darjenja in sprememb v gospodarskem sistemu se je čisti dohodek gospodarskih organizacij povečal na 49 %. Potrebna je torej temeljita presoja, kako in za kaj potrošiti ta povečana sredstva in čemu dati prednost v bodoče: osebemu in družbenemu standardu ali strojem in zidovom. Za samoupravne organe nedvomno pomeni to zelo odgovorno nalogo. K.

● JESENICE:

**S seje Splošnega zbora
skupščine
občine Jesenice**

Pred nedavnim je bila prva seja Splošnega zbora občinske skupščine Jesenice, katere se je poleg odbornikov udeležilo precejšnje število predstavnikov družbeno-političnih organizacij, ki so z zanimanjem spremljali izvajanje poročevalcev in diskutantov zlasti pod prvo točko dnevnega reda: Analiza dela skupščine.

Uvodoma je spregovoril predsednik občinskega odbora SZDL tovariš Pavel Lotrič, ki je poudaril, da mora biti odnos voljenih odbornikov do skupščine neposreden in stalen in da kot delegati državljanov prenašajo na sejah skupščine njihove težnje in interese. V zvezi s kandidaturami novih članov, ki bodo voljeni v skupščinski organ prihodnje leto, je dejal, da naj bo izbira kandidatov dosledna, ker bo le tak odbornik polno odgovorno zastopal svoje volivce, ki ima čut odgovornosti do zaupane funkcije in interes, napačno pa je naziranje, da mlajši predstavniki ne bi bili sposobni prevzeti funkcije odbornikov.

Iz poročila predsednika občinske skupščine je razvidno, da dosedanje delo skupščine ni bilo najbolj uspešno, prvič zato, ker so bili dnevi redi prenatrpani, zaradi česar se posamezne točke niso vedno smotno obravnavale, drugič pa je po sredi nezainteresiranost posameznih odbornikov, ki ne sodelujejo v razpravah in nimajo pravega stika s svojimi volivci.

V nadaljnji razpravi so govorili o gospodarski problematiki in ukrepih, ki naj bi vodili k uspešnejšemu delu Skupščine. Zlasti zanimiva je bila razprava sekretarja občinskega komiteja ZK tovariša Žvana in republiškega poslanca tovariša Ariglerja. Probleme o socialnem varstvu pa je nakazal poslanec socialnega zdravstvenega zbora tov. Globočnik. Ob zaključku je bila izvoljena tudi trinajstčlanska komisija za volitve novih odbornikov.

T. S.

Sedaj pa na trg ...
Foto M. Sparovec

● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV DELOVNIH KOLEKTIVOV ● IZ ČASOPISOV

lovnih invalidov, ki so na poklicni rehabilitaciji, 44 delovnih invalidov, ki so začasno nezaposleni, 81 delovnih invalidov prejema nadomestilo zaradi nižjega osebnega dohodka na drugem delu, 162 delovnih invalidov prejema nadomestila osebnega dohodka zaradi zaposlitve s skrajšanim delovnim časom in 731 delovnih invalidov prejema še invalidnino za telesno okvaro. Ti podatki so dovolj zgovorni, da lahko ugotovimo visok odstotek oseb, ki uživajo pravice po zakonu o invalidskem zavarovanju, saj je najvišji odstotek vseh komunalnih skupnosti socialnega zavarovanja delavcev v Jugoslaviji. S temi ugotovitvami smo lahko zadovoljni, če analiziramo materialni položaj teh občanov, kajti ta nas zaprepašča ter nas poziva, da postavimo pred zakonodajne organe odločne zahteve za izboljšanje. Od naštetih upravičencev pokojnin jih prejema 7526 prejemke pod 25 tisoč din in le 1019 nad 25.000 din mesečno. Če ob tem primerjamo povprečne osebne dohodke zaposlenih, vidimo, da pokojnine daleč zaostajajo za potrebami, ki jih zahteva normalno življenje. Medtem ko je v preteklem letu

povprečni osebni dohodek v Sloveniji znašal 36.000 din, znašajo povprečne pokojnine po stanju 30. 9. 1964 precej manj, in sicer:

— osebne pokojnine	22.974 dinarjev
— družinske	14.604 din,
— invalidske	17.526 din,

Ta povprečja so se od 1. 8. 1964 dalje zvišala za 3000 din zaradi splošne podražitve, vendar kljub temu še vedno obstajajo neskladja.

Takega stanja je kriv veljavni pokojninski sistem, ki je tog in ni prilagojen dinamiki gospodarskega razvoja, zato je tudi zastarel.

Znano je, da so že dalj časa v teku priprave za nov pokojninski sistem, ki naj bi se odlikoval po tem, da bi uvedel vrednotenje pokojninskih prejemkov. S tem ovrednotenjem bi pokojninski prejemki narasli skladno z naraščanjem življenjskih stroškov in osebnih dohodkov v zveznem merilu. Razprave o težah za nov pokojninski sistem so posvetile precej pozornosti temu poglavju. Zakaj?

Nesprejemljivo je namreč bilo, da bi za vrednotenje pokojnin služila zvezna povprečja, ker so ta za nekatere republiške skupnosti premajhna, za druge pa previsoka. Razprave so rodile pozitivne predloge. Zahtevali so, naj se vrednotenje pokojnin prepusti republiškim skupnostim, ki bi povečevale pokojnine skladno z republiškim porastom življenjskih stroškov in osebnih dohodkov. Ti predlogi so bili utemeljeni in neizpodbitni, saj je splošno znano in statistično ugotovljeno, da so v SR Sloveniji življenjski stroški najvišji, prav tako je tudi porast osebnih dohodkov največji.

Sploščka je kazalo, da ti predlogi ne bodo zadeli na odprta ušesa, vendar je bil pritisk demokratične javnosti dovolj velik, da so predlogi prodrli tudi v osnutek novega pokojninskega zakona, ki je bil pred nekaj dnevi dan poslancem v proučevanje.

Priznati moramo, da je z novim zakonom pričakovati velik napredek v razvoju pokojninskega zavarovanja, saj se del zakonodaje, ki je zelo pomemben za zavarovance, prenaša prav na republiške samouprav-

ne organe socialnega zavarovanja in se s tem tudi v znatni meri približa samemu zavarovancu.

Upajmo, da nam bo novi sistem resnično nudil možnosti, da bomo našo samoupravo socialnega zavarovanja lažje razvijali in jo krepili. Upajmo tudi, da bo novi sistem izboljšal gnotni položaj upokojencev, saj so ustvarjali s svojim delom boljše pogoje za naše delo in gospodarski razvoj — torej gre tudi njim zaslužena pokojnina, a ne miloščina.

Mislimo, da je kritika nad pokojninami upravičena, tako da držijo besede, ki nam jih je povedal tov. Alojz Jug: »Če bi pokojnine povišali za ves izgubljeni čas, ki se porabi za razne posvete in sestanke pri obravnavi tega problema, bi se gotovo občutno poznalo pri višini pokojnine.«

Upajmo, da bo novi zakon vsaj delno odpravil te nepravilnosti, za to nosijo veliko odgovornost naši izvoljeni poslanci v zvezni in republiški skupščini. Volili smo jih, da bodo zastopali pravilna stališča in mnenje občanov.

IVAN BAŠIN

Pred dnevom republike je sklical Republiški svet Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slove- n. plenarno sejo, katere osrednje vprašanje so bili nekateri problemi perspektivnega razvoja kulture v bodočem sedem- letnem obdobju. Seje so se udeležili poleg delegatov iz prosvetno kultur- nih organizacij tudi nekateri ugledni družbeno-politični delavci, kot pred- sednik prosvetno kulturnega zbora Republiške skupščine tovariš Ivo Tav- čar, predsednik republiškega sveta za kulturo in prosveto Miloš Poljan- šek, predsednik ideološke komisije pri Glavnem odboru SZDL tovariš Mar- jan Javornik in drugi. Uvodni referat, po katerem se je razvila živahna in plodna razprava, je prebral tovariš Avgust Vižintin.

Knjige so včasih že kar presneto drage. Pač pa ne zastarijo. Zakaj sicer tolikšen odziv na razprodajo Cankarjeve založbe v Ljubljani?

RAZVOJ KULTURE V SEDMIH LETIH

v življenju — ne le na papirju

Kulturno prosvetne organizacije v Sloveniji so pričele s prvimi osnutki načrtovanja perspektivnega sedemlet- nega razvoja kulture že lansko jesen in mnogokje dokazale, da so kot mno- žična kulturna organizacija s svojo po- litiko in izkušnjami sposobne realno oceniti nadaljnji kulturni razvoj svo- jega območja in pritegniti k planiranju še ostale družbene činitelje. Toda ob tem načrtovanju vendarle rastejo problemi, nastajajo anomalije. Vrsta podatkov o kulturnem življenju, ki so jih zbrali tako Sekretariat za kulturo in prosveto SRS kot občinski in okraj- ni sveti kulturno prosvetnih organiza- cij in nekatere analize drugih društev, ne predstavljajo dovolj proučene osno- ve, iz katere bi mogli začrtati delo za jutrišnji dan. Ovir pri sestavljanju sedemletnega perspektivnega načrta za

področje kulture in samih kulturno prosvetnih organizacij so deloma tudi zastarela pojmovanja o planiranju od zgoraj navzdol in različni pristopi k analizi kulturnih razmer. Poleg tega povedo prav izkušnje zadnjega časa, da ni moč načrtovati nekega področja povsem ločeno od drugih področij raz- voja, da ne gre zgolj za suho postavl- janje števil, marveč za resnične do- govore o politiki, medsebojnih poveza- vah, za dogovore med ljudmi in njho- vimi željami na podlagi konkretnih možnosti in potreb.

Ko si prizadevamo postaviti delovno in razvojno pot kulturi, nam vstaja pred očmi neenakomerni razvoj gospo- darstva in družbenih služb v minulih letih in iz materialnega vidika slabo stimulirane družbene službe. Če pre- gledamo analizo že izpolnjenega pet-

letnega plana od 1959 do 1963, vidimo, da smo v celotno področje kulturne dejavnosti vložili le 2.972.248.000 di- narjev, ocene potreb za prihodnje se- demletno obdobje pa terjajo 36 mili- jard. Od predvidenih milijardnih in- vesticij za kulturno prosvetne domove, klube in druge družbene prostore v preteklosti smo realizirali v navedenem obdobju le 453 milijonov, od tega 223 v novogradnje. Veliko vrsto večjih in manjših investicij neprestano odlaga- mo od danes na jutri. Zadnje anali- ze Sekretariata za kulturo in pro- sveto govore, da smo v letu 1963 vlo- žili v kulturo le 0,75 % narodnega do- hodka SRS. Ta odstotek se giblje od 0,02 % v Sevnici do 0,30 odstotka v Novem mestu in do 0,77 odstotka v Ljubljani in nekaterih drugih večjih središčih.

Sredstva, ki so jih prejeli občinski sveti Svobod iz občinskih proračunov v letih 1962/63, nas prav tako sprav- ljajo v zadrego. Enajst svetov v Slo- veniji je dobilo le do pol milijona dinarjev, štirje do milijon, šestnajst do dva in le devetnajst svetov nad tri milijone. Povsem enako je s knjižni- cami v občinskih središčih.

Problem niso samo sredstva

Materialno podpiramo torej kulturo le z minimalnimi denarnimi vsotami, ki iz leta v leto niti ne naraščajo, na- sprotno, v letošnjem letu so se pone- kod celo zmanjšale. Dodatna sredstva so prejele samo nekatere kulturne in- stitucije tik na robu propada ali za- voljo splošnega porasta osebnih dohod- kov.

Vsemu slabemu, pa tudi v kulturi, niso kriva samo sredstva. To je tre- nutno še zlasti očitno iz osnutkov načrtov za sedemletni perspektivni razvoj komun, iz osnutkov, ki so jih v mnogih občinah že napisali, že več- krat dopolnili ali se jih še sploh ne lotili. Tovariš Vižintin je v svojem referatu zbral nekaj skupnih lastnosti iz teh osnutkov, ki povedo naslednje:

Pri pripravi načrtov je sodeloval preozek krog občanov. V zelo skrom- nem številu so ga pomagali sestavljati delovni kolektivi s področja kulture in prosvete, v prav tako skromnem števi- lu kulturno prosvetna društva, še manj ali skoraj nič krajevne skupnosti in druge delovne organizacije.

Kulture ne pojmujejo v njeni celo- vitosti, jo še vedno delimo na profes- sionalno in amatersko. Družbene cen- tre prevečkrat vključujemo v poglavje kulturno prosvetne dejavnosti, se zav- zemamo samo za nekatere panoge kul- ture, pozabljamo na druge, želimo ohraniti samo, kar že imamo, in nečemo vi- deti, kaj še potrebujemo. Ali še huje, pozabljamo, da so tudi tiste kulturne dejavnosti v okviru šol, gospodarskih organizacij... sestavni del kulture ne- kega teritorialnega območja.

Upoštevajmo celovit družbeni razvoj

V razpravi na plenarni seji Zveze kulturno prosvetnih organizacij Slove- nije so udeleženci osvetljevali položaj kulture v svojih krajih in na konkret- nih razmerah iskali izhodišče in načine za načrtovanje sedemletnega perspek- tivnega razvoja kulture. Bilo je moč opaziti, da nekateri še vedno menijo, da je za kulturo slabo, ker smo skrb zanj prenesli na občinska ramena, češ predstavniki v občinskih skupščinah nimajo dovolj posluha za kulturo, mno- ge občine pa tudi ne dovoljnih sred- stev, da bi mogle omogočiti skladni razvoj vseh panog družbenih služb. In ker od kulture ni neposredno odvisna dobrobit našega vsakdanjega bivanja, odnese kultura v občinskih proračunih najslabši delež.

Menim, da so taka stališča škodljiva. V hipu namreč, ko smo uvideli — in to smo uvideli vsi — da moramo krepiti in razvijati kulturo v skladu z našim splošnim razvojem in na pod-

lagi programov, sestavljenih po izvrše- nih analizah konkretnega stanja v ne- kem kraju in življenja v njem, je mož- no vse to realizirati le v vsaki občini posebej, ne pa od zgoraj navzdol iz republike za vso republiko. Ker mnogo- kje drži, da občinske skupščine pre- malo mislijo tudi na kulturo, kulturno prosvetne organizacije predlagajo, da bi v občinskih skupščinah ustanovili kulturno prosvetne zbore (ta predlog so ponovno podprli udeleženci nedav- ne plenarne seje). Res je tudi, da imajo mnoge občine skromna finančna sred- stva, kar pa se ne kaže zgolj na pod- ročju kulture, zato tudi stremimo k ugodnejši delitvi narodnega dohodka med družbeno političnimi skupnostmi in k smotnejši delitvi znotraj teh sa- mih družbeno političnih skupnosti in kar se bo in se bo moralo uresničiti v skladu z našo družbeno razgledano- stjo in zavestjo.

Poleg tega vsebuje predlog zakona o financiranju družbeno političnih skupnosti tudi to misel, da bi tiste občine, ki ne morejo materialno skr- beti za vse, kar so po ustavi dolžne, dobile denarno pomoč za temeljne de- javnosti iz posebnega republiškega sklada ali iz republiških dopolnilnih sredstev. To je zlasti še potrebno za- voljo tega in ker je za nekatere kul- turne institucije težko določiti meje njihovega pomena in vpliva, bo moralo nujno priti do medobčinskega progra- miranja razvoja teh institucij in skup- nega financiranja.

Čim širši demokratski dogovor

Pri sestavljanju sedemletnega per- spektivnega razvoja kulture moramo torej v prvi vrsti vedeti, da bo načrto- vanje možno le s skupnimi močmi, za- kaj odgovornost za kulturni razvoj je stvar vseh občanov, ne samo določenih ljudi, kulturnih zavodov, organizacij in skupin. Kulturna politika in programi morajo biti rezultat dogovora med vse- mi, ki prispevajo delež k temu raz- voju. Ta razvoj na terja nenehni boj za uveljavljanje demokratičnih princi- pov. Slabo trenutno stanje nas ne sme zapeljati v jadikovanje in malodušje. Postaviti moramo jasne smernice, po katerih naj se razvija kultura v ena- kopravnem ritmu z ostalim razvojem. Kakršnakoli nova delitev narodnega dohodka med družbeno političnimi skupnostmi sama po sebi še ne bo re- šila vseh problemov. Delitev dohodka na kulturnem področju se mora prav tako kot na drugih področjih izvajati v duhu novih ustavnih načel, na osnovi programov in dejavnosti. V današnji situaciji so eden najbolj norejših pro- blemov kadri v kulturi. Ne razumimo tega! Pri projektiranju novih naselij in sosesk imamo pred očmi celotno strukturo življenja in dela občanov in mislimo tudi na potrebo za kulturne namene. — Vprašanje, ki je zelo občutljivo, je, kakšno vlogo naj igra oseb- na potrošnja v sedemletnem obdobju pri razvoju kulture. Videti je, da bo ta vloga zelo različna na posameznih pod- ročjih kulture in v posameznih kra- jevnih območjih. Pravičnega postavitve teh vprašanj lahko odločilno vpliva na razvoj kulturnih panog in kulture kot celote.

In končno, ne moremo več dopustiti, da bi samo nekatere občine skrbjele za kulturo, ali da bi skrbjele samo za nekatere panoge družbenih služb. Ve- deti moramo, katere kulturne zavode, institucije, potrebuje na primer neko občinsko središče, ali središče regije, katere organizacije, kolikšna so za vse to nujna minimalna finančna sredstva. Če smo navedena vprašanja že načelno rešili, jih je treba pričeti ta trenutek konkretizirati.

ALA PEČE

SIGNALI

UČENČEVA DELOVNA OBVEZNOST

Na nedavni skupni seji začasnega odbora za stro- kovno šolstvo Prosvetno-kulturnega zbora in odbora za kulturo in prosveto Republiškega zbora skupščine SRS, smo v razpravi lahko sledili tudi dokaj ostrim besedam na račun preobremenjenosti mladine, ki se šola v tehniških in njim ustreznih strokovnih šolah.

Teze novega zakona o strokovnih šolah, ki so zdaj v razpravi, med drugim namreč tudi predvidevajo do- ločilo, naj bi zgornja meja učne obveznosti (učni načrt, predmetnik) ne presegal 42 ur. Praviloma torej največ 42 ur, v statutih delovnih organizacij v šolstvu pa naj bi imeli šolski kolektivi možnost to »zgornjo mejo« ob specifičnih pogojih šole še izjemoma premakniti na- vzgor.

Če vemo, da v praksi že danes doseže učna obvez- nost v nekaterih strokovnih šolah tudi do 50 ur, da imajo učenci tehniških srednjih šol, zlasti še doma, izredno dosti šolskega dela, poleg učenja tudi ogromno risanja, če poznamo preobremenjenost naših srednjih zdravstvenih šol, za katere sicer trdijo, da je v kas- nejših letnikih tako ali tako skoraj polovica učne obveznosti praktično delo, — potem se seveda poslanci, ki niso gluhi za dnevne tožbe staršev, upravičeno spra- šujejo, ali je prav, da mladega človeka, ki se uči, obre- menjujemo toliko bolj kot zaposlenega delavca. Znan je zagovor šolskih kolektivov, ki pač smatrajo, da že tako in tako »ne pridejo skozi vso snov, da je ur tako- rekoč še premalo« itd.

A ne gre le za učne ure, za njihovo število in do- mače delo za šolo učencev strokovnih šol! Gre tudi za to, da so marsikje tudi urniki danes tako razbiti, da so mladi ljudje marsikje praktično ves dan v šoli. Primer: učenka prvega letnika srednje medicinske šole v Ljubljani ima na primer tak urnik, da lahko poje svoje kosilo praktično le dvakrat med delovnim tedni- kom, sicer pa ima razdrobljene ure skozi ves dan do večernih ur, ko prvič tudi toplo obedi in ko potem verjetno ni več kaj prida sposobna nadaljevati svojega učenja doma. Drug primer: In ali smo res pozabili, da se poleg tolikšnega števila šolskih ur in učne obvez-

nosti še doma, danes vendarle še veliko število mladi- ne, ki obiskuje strokovne šole, vozi na svoje domove, ker v dijaških domovih zanje ni prostora ali pa pre- prosto pri starših ni denarja za plačevanje takega do- ma in da je torej delovni dan za le-te še mnogo daljši.

Zdi se, da smo pri reformiranju našega šolstva po- zabili na take človeške stvari, kot je preprosta delov- na sposobnost in zmožnost sprejemanja mladega člo- veka, pozabili na to, da je prav v teh letih tudi v ob- čutljivem telesnem in duševnem razvoju, ko bi moral prosti čas posvetiti tudi športu in še marsičemu dru- gemu, če nečemo, da bodo njegovi interesi zakrneli za vse življenje. Te potrebe ima on prav tako kot sleher- ni gimnazijec.

To ni problem, ki bi ga lahko rešili takoj, danes ali lahko rešili izven šole. Šolski kolektivi sami bodo mo- rali preceniti učenčeve sposobnosti in temu primerno ravnati in kot samostojne delovne organizacije tudi v tej zvezi postopoma uveljavljati materialne zahtevke do družbe. Saj prosvetni delavci sami zase zelo pra- vilno utemeljujejo, da njihov delovni tednik niso le učne ure, ure na predavanjih, ure v delavnicah, tem- več tudi domača priprava na vse te ure. In učenec? Ali tudi od njega ne terjamo domače priprave?

Če tega ne razumejo, je dejal poslanec na omenjeni seji, naj sami poskusijo predavati enako število ur kot je učenčeva učna obveznost v šoli.

Ko smo v delovnih organizacijah v gospodarstvu začeli uvajati 42-urni delovni tednik, smo mislili pred- vsem na človeka, na njegov prosti čas, ki naj bi postal strnjem in daljši, da bi ga lahko dejansko porabil za svojo duševno in telesno rekreacijo. No, tudi tu še ni vse v redu, marsikje smo mu življenje še bolj »zaplet- li«, saj smo ga preusmerili na drugačen način življe- nja, za kar pa mora imeti tudi vse druge pogoje standarda. Prav pa bi bilo, da bi tudi delovna obvez- nost naše mladine, ki hodi v šolo, postala bolj predmet naše vsestranske analize, da ji bomo tudi v šolah dajali toliko, kolikor lahko sprejema, ne pa toliko, kot si nekdo predstavlja, da bi morala sprejemati. S. G.

ŠAH

Dolgo sem premišljeval, kako to, da se je šah znašel na sanem vrhu prioritete lestvice. Prerinil se je celo v prvo skupino! Zares čudno so se mi zdele te stvari, dokler nisem srečal znanega fizikurnega odbornika in ga poprosil za pojasnilo.

Ta me je prijateljsko potrepal po rami in mi povedal tole:

»Šah, kot tak, je sijajna telesna vaja. Se posebej ga priporočamo osebam, ki ne zmorejo večjih telesnih naporov. Malo napora pa mora imeti seveda vsak šport, kot veš.

Šah je torej primeren za starejše osebe, srčne bolnike, ljudi s kroničnim išiasom in sploh vse, ki jim prekomerno gibanje škoduje. Kljub temu pa ima šah naravnost izreden učinek na organizem, čeprav od človeka ne zahteva prevelikih doz moči, hitrosti ali kakih drugih podobnih škodljivih naporov.

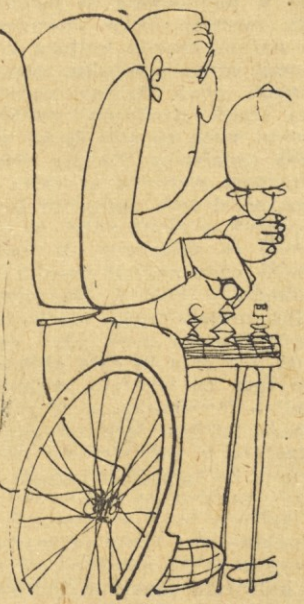
Ce ga igramo na primer sede, ta položaj je danes najbolj priljubljen, potem krepimo v prvi vrsto gornjo polovico telesa. Učinkovito so zaposlene trebušne mišice, pa tudi hrbtenica ni brez dela. Razumljivo, da v tem položaju trpijo najbolj roke. Če so figurice iz trdega lesa, potem je obre-

menitev celo dvojna. Seveda pa tak podvojen napor nikakor ne pride v poštev za začetnike.

Za zelo izurjene tekmovalce poznamo stoječi položaj. Poudarjam pa, da ta način igranja ni tako priljubljen kot prvi, saj mora imeti zanj tekmovalec naravnost levo kondicijo. Delo se sedaj prenese v precejšnji meri na spodnje okončine, ki morajo v tem primeru nositi celotno težo telesa in podobno kot pri boksaču ali pa na primer pri metalcu diska, spremljati vsak gib trupa, rok in seveda tudi glave. Napor je res velik, če pomislimo, kakšno delo morajo istočasno opravljati gornje okončine.

Ni časa, da bi ti še lahko povedal, kako je šah odlična telesna vaja na pri-

mer za strelce, violiniste in sploh vse tiste, ki opravljajo s prsti zares zahtevno in precizno delo. Upam pa, da sem ti dovolj povedal in da sedaj razumeš, zakaj cenimo šah kot šport tako visoko.

ŠILO

PRED POSVETOVANJEM O VPRAŠANJU PROSTEGA ČASA MLADINE

MALO INICIATIV — PREMALO SODELOVANJA

Se pred novim letom bo v Ljubljani v okviru Centralnega komiteja Zveze mladine Slovenije posvetovanje o koriščenju prostega časa mladine. Nekaj več o tem nam je povedal Jure Gartner, sekretar okrajnega komiteja Zveze mladine, ki pripravljajo za posvet uvodne misli.

Na spomladanskem zasedanju prosvetno-kulturnega zbora skupščine SRS, ko je bilo govora o telesni kulturi, je padlo precej pripomb na račun mladinskih organizacij. Ko ti in še drugi podobni očitki upravičeni?

— Radi ali neradi moramo priznati, da so do danes napravile naše mladinske organizacije razmeroma malo za poživitev in vsebinsko obogatitev izkoriščanja prostega časa. Vzrokov za to je več. V prvi vrsti mlada vodstva nekoliko premalo poznajo široko družbeno problematiko, po drugi strani pa si nalagajo preobširne naloge. Za konkretno vprašanje sodim, da je bila mladina premalo povezana z ustreznimi forumi, na primer z republiško zvezo in okrajnimi zvezami za telesno kulturo, oziroma, da na najvišjih relacijah kontaktov sploh ni bilo. Menim namreč, da bi lahko v sodelovanju z občinskimi zvezami za telesno kulturo rešili marsikateri problem.

Kakšen je namen posveta, oziroma katere rezultate pričakujete?

— Vsekakor bo moral dati posvet odgovore predvsem na tale vprašanja:

● Ali je vsebina dela za mladino interesantnih organizacij dovolj aktualna, pestra in koristna, da bi se lahko vanje vključili še novi in novi mladi ljudje?

● Ali smo do sedaj dovolj izrabljali že obstoječe športne objekte, klubske prostore, družbene centre, objekte mladinskega turizma in druge možnosti za oddih in razvedrilo mladine?

● Ali smo prišli pri Zvezi mladine Slovenije kaj dlje od analize in ugotovitev obstoječega stanja in kolikšen je bil naš vpliv v občini, krajevni skupnosti, družbenih organizacijah itn.?

● Ali so upravičene trditve nekaterih kritikov, da se v glavnem ukvarja danes mladina le s plehkimi stvarmi, kot so ples in popevkarstvo?

● Ali smo napravili kak vsebinski premik v smeri demokratizacije pri izbiri dejavnosti?

● Ali se je naša organizacija dovolj potrudila, da bi vzpostavila stike z vsemi tistimi forumi, ki vključujejo mladino in nekako skrbijo za njeno rekreacijo in končno.

● Ali se zavedamo, da gredo mladi ljudje pogosto mimo nas, ker smo mi, kot organizacija, šli pogosto mimo njih?

Na podlagi ugotovitev in zaključkov bomo potlej izdelali predloge za dopolnitev družbenega plana.

Prav gotovo se srečuje Vaša organizacija pri reševanju vprašanja prostega časa mladega

človeka s podobnimi problemi kot telesnokulturne organizacije...

— Seveda, saj na primer v želji po vsebinski preusmeritvi v rekreativnih dejavnostih ne moremo mimo nekaterih perečih materialnih problemov. Na primer: v nekaterih slabše situiranih komunah je vloženih letno komaj 21 do 28 dinarjev na prebivalca za potrebe športa in oddiha. Samo 34 dinarjev letno pride na vsakega šoloobveznega otroka za potrebe telesne vzgoje. Tudi podatke, da je imelo več kot 80 % sestankov športnih organizacij na dnevnem redu izključno le vprašanje materialnih sredstev, pove marsikaj.

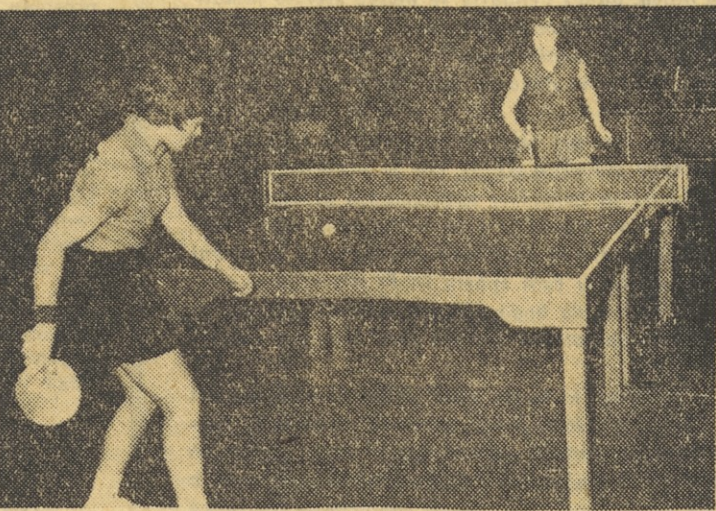
Znano je dejstvo, da ima komaj polovica naše šoloobvezne mladine zagotovljen reden, pa čeprav skromen pouk telesne vzgoje. Sodite, da šolska športna društva uspešno masijo to hudo vrzel?

— Po mojem mišljenju šolska športna društva niso dosegla zaželenega cilja. Po zadnjih razpoložljivih podatkih beležimo namreč v Sloveniji komaj 235 takih društev z okoli 44 tisoč člani. Če je imelo torej le 16,7 % šol svoja športna društva in če so ta zajemala le 15 % vse šolske mladine, potem s to

Iz tega sledi, da se mladina javlja tudi kot turistični potrošnik, ki je vreden pozornosti. Z organizacijo in udeležbo v raznih ekskurzijah in potovanjih v letošnjem letu so ustvarili mladi ljudje promet v vrednosti 1,5 milijarde dinarjev. Kljub vsemu danes še nima mladinski turizem svojega mesta v sklopu našega celotnega turizma. Zasluge za to nosijo v precejšnji meri občine.

Se tudi vi srečujete s težavami, ki jih povzročajo naši urbanišči?

— Pa še kako, saj prav urbanistični zavodi s svojimi koncepcijami povsem onemogočajo gradnjo manjših objektov v samih mestnih področjih. Zastopajo stališča, da je treba graditi samo velike kompletne centre daleč na periferiji mesta. Sam tempo življenja pa ne dopušča, da bi ljudje po naporu delu vsak dan odhajali daleč proč od svojih bivališč. Prizadevanja za zgraditev čimveč zelenih površin v mestih in hkrati graditev velikih rekreativnih centrov, bazenov, igrišč, skupno s turističnimi, športnimi in sindikalnimi organizacijami bi morala podpreti mladina s konkretnimi akcijami. V komu-

dejavnostjo res ne moremo biti v celoti zadovoljni. Šolska športna društva so deležna premalo podpore šolskih vodstev, kakor tudi družbenih organizacij za telesno kulturo. Med slabostmi v društvih samih pa ugotavljamo težnjo po preobširni tekmovalni aktivnosti, v prezahtevnih oblikah tekmovalstva in v enostranski usmerjenosti.

V pripravljenih tezah za posvet sem opazil tudi vprašanje mladinskega turizma...

— Ta veja dejavnosti predstavlja pri nas poseben problem. Podatki iz turistično razvitih dežel potrjujejo mišljenje, da mladinski turizem ni v nasprotju z razvojem komercialnega in da ga je treba v njegovem sklopu pravilno vrednotiti. V Franciji tvori na primer mladinski turizem 23 % celokupnih turističnih kapacitet, v Veliki Britaniji 22 %, v Italiji 18,5 %, pri nas pa komaj 4,5 %.

nah bo potrebno izbrati pristane delovnih organizacij in družbeno političnih forumov, da je to res potrebno.

Kaj sodite o upravljanju že obstoječih športnih objektov?

— Vzdrževanje in upravljanje vseh obstoječih objektov je bilo do sedaj v glavnem v rokah koristnikov, največje kluba ali društva. To je imelo za posledico, da se obstoječi objekti niso racionalno izkoriščali, saj so bili zasedeni le 4 do 5 dni na teden in še to le v popoldanskih urah.

Vsa ta vprašanja bo skušal naš posvet čimbolj proučiti in potlej izdelati smernice za nadaljnji razvoj izkoriščanja prostega časa mladine. Smo namreč na tem, da resneje zastavimo svoje korake tudi v tej smeri, saj je že čas, da postanejo mladi ljudje soustvarjalci pri kreiranju pogojev okoli izkoriščanja svojega prostega časa.

U.

ALI JE SREDSTEV RES DOVOLJ

Vse bolj pogosto slišimo očitke, češ, da imamo telesno kulturo na dokaj nezavidljivi ravni, čeprav žrtvuje zanjo naša družba že več kot dovolj sredstev. Mnogi ljudje menijo, da pri vsej stvari danes ni več problem denarja, temveč vprašanje, kam se izliva reka tisočakov, ki jih družba odpaša za šport. Očitki dalje letijo na številne športne funkcionarje, na prizadevne in sposobne ter na manj iznajdljive, da ne znajo obračati težko prisluženih sredstev.

Resnici na ljubo pa imajo današnje težave, s katerimi se srečujejo športniki, kaj malo skupnega z gornjimi trditvami. Dejstva so še vedno ista kot pred leti, ključno vprašanje je še vedno enako, še vedno odprto. Preprosto povedano, gre za to, da razpolagajo naše športne organizacije še vedno s premajhnimi sredstvi, da bi lahko zadostile tistim nalogam, ki jih terjamo od njih. Naj seštevamo kolikor hočemo, naj zaokrožimo navzgor kar najbolj na okroglo, naj delamo primerjavi z leti nazaj kolikor nas je volja, zaključek bo vedno enak. Sredstev za telesno kulturo ni dovolj. Kdor trdi nasprotno, za tega lahko mirno zapišemo, da o vprašanju ne ve dosti.

Pri vsej stvari pa seveda nečemo dajati v nič problem trošenja sredstev. Trdimo samo to, da ni to glavno vprašanje in da je treba zagrabiti neke druge.

Naše telesnokulturne organizacije si danes močno in marsikje že uspešno prizadevajo, da bi vsa vprašanja okoli financiranja te družbene dejavnosti čimbolj uredile. Seveda, kolikor je v njihovi moči. Tako je pozdraviti vsa prizadevanja okoli »prioritetne liste« športnih panog. Res je, da so metodo prioritete uporabljale naše organizacije in društva že leta poprej, vendar je bilo to bolj nenačrtno, lahko bi dejali, avtomatično. Kruha ni dovolj za vse, zato je prejel večji kos zdaj ta, drugič oni. »Po novem« naj bi bile deležne redne in nekoliko močnejše podpore v prvi vrsti tiste športne panoge, za katere je družba zainteresirana. Torej, gre med drugim tudi za to, da bi bolj podprli aktivne športe, več mislili na množičnost, atraktivne predstave pa v celoti prepustili koristnikom, to je nastopajočim v krogu njihovih ljubiteljev.

To je pravzaprav vse, kar smemo pričakovati od prioritete lestvice. Vsekakor korak naprej. Malce odveč pa bi bilo obširno razlagati, da tudi ta poteza ne bo rešila bistvenega problema v financiranju telesne kulture.

In v kolikor smemo danes pozdraviti vsa prizadevanja telesnokulturnih organizacij za bolj smotrno trošenje razmeroma pičlih sredstev, istočasno ugotavljamo, da gledamo na telesno kulturo še vedno preveč enostransko, iz napačnega zornega kota. V ilustracijo: v večini primerov, ko gre za tekmovalna, lahko v okviru delovnega kolektiva ali pa recimo v okviru federacije, poskrbimo za potrebna finančna sredstva. Naj gre za nekaj sto tisočakov ali pa za nekaj milijonov. Ne trdimo, da pri tem ne nastopajo težave. Hočemo povedati le to, da smo v takih primerih vedno zmogni zvrstati potrebna sredstva.

Radi pa vržemo puško v koruzo, kadar gre na primer za organizacijo tečajev za neplavalce, kadar gre za količjak soliden pouk telesne vzgoje na naših šolah, kadar gre za nakup najbolj cenjenih športnih rekvizitov za mladino, kadar gre na primer za gradnjo nujno potrebne šolske telovadnice, improviziranih športnih igrišč, kadar gre za organizacijo oddiha in rekreacije več tisoččlanskega delovnega kolektiva itd., itd. Se vedno se dogaja, da dajemo prednost reprezentančnemu športnemu objektu, ki stane na primer toliko, kot deset ali morda še več telovadnic. Od treh sestavnih delov tekmovalnega športa dobro vidimo samo tretjega, ki bi moral biti le nekakšna prirodna nadgradnja prvih dveh. Investicije v tekmovalni šport znamo vedno zagovarjati in pri tem podčrtujemo naš ugled, potrebno propagando, turistični pomen in ne vem kaj še vse, pri ostalih dveh vprašanjih našega športa pa smo hladne krvi, čeprav bi lahko našli poleg omenjenih treh argumentov še sto drugih, ki govorijo v prid razvoju temeljne telesne vzgoje in skrbi za oddih našega delovnega človeka.

Nesorazmerij je še vedno preveč. Lahko bi jih ublažili, napi ili s tem marsikaj dobrega, nikakor pa ne bi rešili bistvenega problema: splošnega pomanjkanja sredstev. Čeprav pogosto zastavljamo temeljno telesno vzgojo na račun tekmovalnega športa, še daleč nismo zadovoljni z rezultati naših reprezentantov. Seveda pa bi bili še toliko manj, če bi jim pogoje, v katerih delajo, še bolj okrnili.

Skratka, naj delimo in obračamo sredstva kakorkoli, za vse jih je še vedno premalo. Legalizacija skritih kanalov in črnih fondov s katerimi se okoriščajo v glavnem le nogometaši, ne bi bistveno vplivala na današnjo situacijo. Ta sredstva so dana namensko in predstavljajo v kollesu financiranja telesne kulture obrobni problem. Morda je rešitev v tem, da enkrat dokončno realiziramo sklade za telesno kulturo, saj z dosedanjimi 449 dinarji za telesno kulturo na leto, ki jih je bil v povprečju deležen občan v boljše situiranih slovenskih občinah, res ni mogoče delati čudežev.

A. ULAGA

Tovarna čipk in vezenin Bled

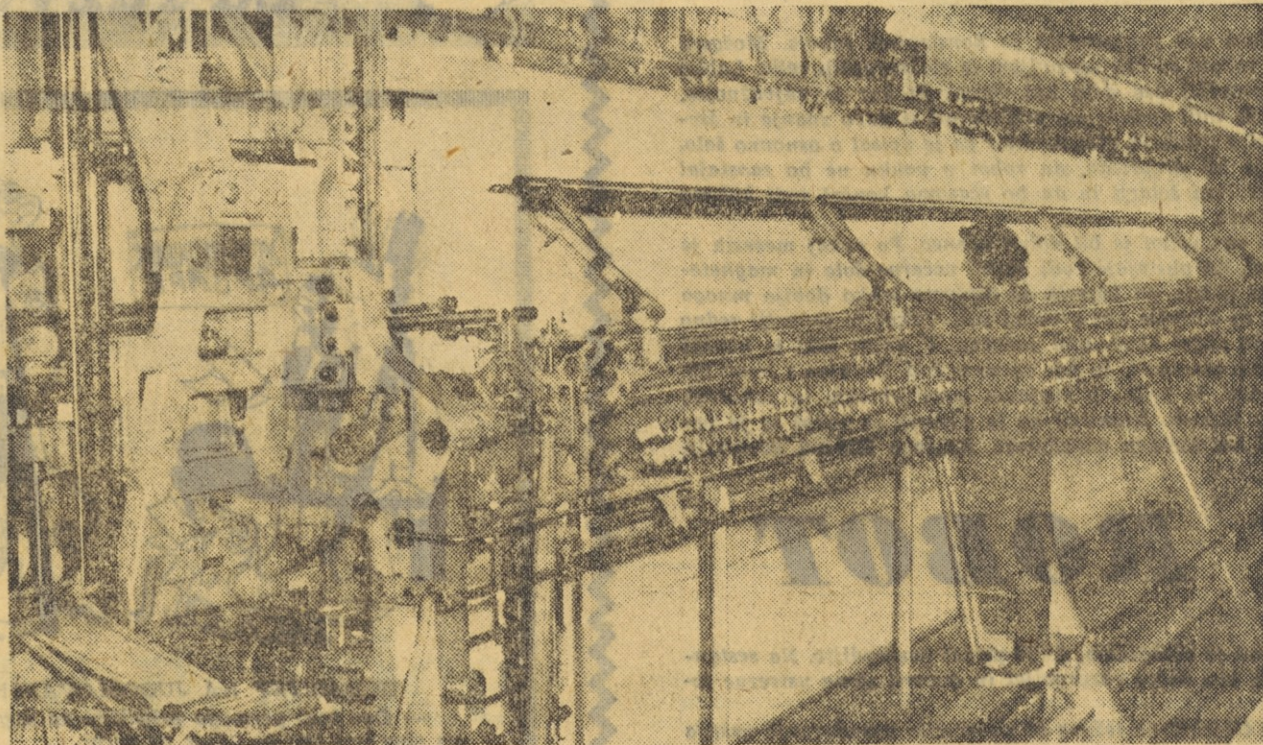
V OSPREDJU: FINALIZACIJA PROIZVODNJE

V naši državi deluje več podjetij, katerih predmet poslovanja je proizvodnja čipk, vezenin, moškega in ženskega perila in podobno. Med temi podjetji pa ima vendar **Tovarna čipk in vezenin Bled** neko posebno, specifično obeležje: to je edina jugoslovanska tovarna, ki je za strojno klekljanje čipk in vezenin in za konfekcioniranje rokavic specializirana. Ta blejska tovarna je tudi eden najstarejših tovrstnih obratov, saj obstaja pravzaprav že od leta 1922. Takrat je bila to seveda manjša delavnica z obrtniškim načinom proizvodnje, ki je pozneje, po osvoboditvi nadaljevala tradicijo gorenjskega čipkarstva. Leta 1960 je zaposlovala tovarna 84 delavcev, danes pa šteje delovni kolektiv tega podjetja že 200 ljudi.

Ta podatek očitno priča, da je bil razvoj tovarne v zadnjih letih izredno dinamičen. Danes proizvaja strojno klekljane čipke za ženske

bluze, za obrobjanje robčkov, posteljnega in drugega perila, dalje strojne vezenine, iz katerih se izdelujejo ženske bluze, obleke itd. ter rokavice. Fizični obseg te proizvodnje znaša 50 ton v vrednosti 700 milijonov dinarjev nasproti 20 tonam v vrednosti 180 milijonov dinarjev v letu 1960.

Takšnega porasta finančne realizacije pa kolektiv tovarne čipk in vezenin Bled ni dosegel samo s povečevanjem fizičnega obsega proizvodnje, marveč predvsem z izboljšanjem kvalitete izdelkov in z ovrdenotanjem drugačne kvalitete surovin. To je omogočil med drugim tudi prehod z mikanega bombaža na česani bombaž, razen tega pa se je kolektiv z vso svojo proizvodnjo intenzivno usmeril k prilaganju potrebam trga. Poleg proizvodnega obrata za strojno klekljanje čipk, za konfekcioniranje rokavic in proizvodnjo strojnih vezenin je podjetje ustano-

Novi vezilni avtomatski stroj, s katerim dosegajo boljšo kvaliteto ter večjo vezilno širino blaga. Storitnost na tem stroju je že sedaj večja za 50 %, medtem ko se bo sčasoma zvišala kar na 70 %

vilo tudi zelo pomemben oddelek dizajne, to je razvojni oddelek za izdelavo in realizacijo idejnih osnutkov novih vzorcev. Ko je kolektiv formiral ta oddelek, je moral prebre-

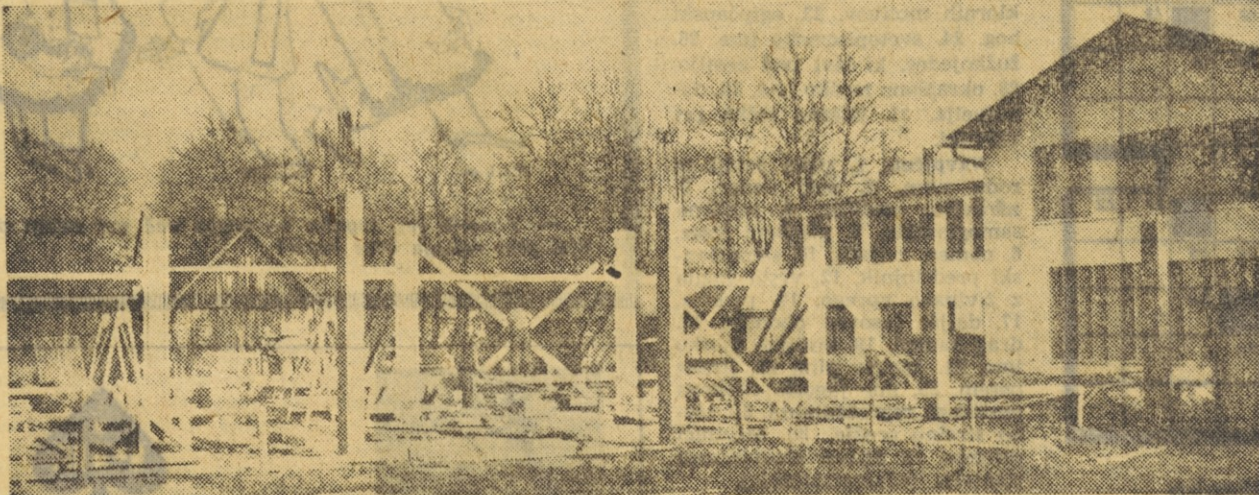
sti vrsto najrazličnejših težav, pokazalo pa se je, da se je trud izplačal. Zahvaljujoč se uspešnemu delu in iznajdljivosti tega oddelka so postali izdelki oblikovno kvalitetnejši, povečalo se je zanimanje trga, predvsem domačega — v zadnjem času pa si podjetje s kvaliteto in estetsko oblikovanostjo svojih izdelkov utira pot tudi na inozemske trge in postaja konkurenčno celo nekaterim najbolj prizanim inozemskim firmam.

Kaj je spodbudilo podjetje, da je začelo iskati možnosti za plasiranje svojih proizvodov na inozemskih trgih in se tako vključiti v zunanjetrgovinsko izmenjavo? Vsekakor je bil eden izmed vzrokov ta, da je jugoslovanski trg za prodajo množične proizvodnje izdelkov, ki so predmet poslovanja Tovarne čipk in vezenin Bled preozek. Ker naša država razen tega tudi uvažata — konkretno klekljane čipke iz Češkoslovaške in drugih vzhodnih držav, je nujno, da išče kolektiv možnosti za prodajo svoje povečane proizvodnje teh izdelkov na širšem svetovnem trgu.

Prehod s proizvodnje metrskega blaga h konfekciji je ena izmed zna-

čilnih težav kolektiva. Njegov namen je, da blago, ki ga proizvaja, višje ovrednoti, to je v čim večji meri finalizira. Za uresničitev teh svojih načrtov potrebuje kolektiv tovarne seveda nujno nove delovne prostore, ki jih tudi že gradi.

Kot predvideva perspektivni program razvoja, naj bi podjetje ustvarilo po sedmih letih letno poldrugo milijardo družbenega bruto proizvoda. Vendar pa spričo sedanjega gibanja proizvodnje in možnosti v podjetju menijo, da bo ta program uresničen že v dveh ali treh letih. Zato pa bo seveda potrebno vložiti še precejšnja sredstva za obnovo in izpopolnitev strojnega parka, pri čemer je eden izmed temeljnih smotrov, ki si jih je zadal kolektiv, v tem, da bistveno poveča tehnično opremljenost dela. Vsa ta prizadevanja pa ne bi mogla roditi uspehov, če ne bi kolektiv nenehno posvečal veliko pozornost kadrovskemu vprašanju. Prav zahvaljujoč se tej skrbi ima danes podjetje tudi možnost, da izpolni delovna mesta, ki jih bo tujala uvedba sodobnejše strojne opreme s tehnično izobraženimi in kvalificiranimi delavci.

Novi obrat konfekcije v izgradnji bo začel obratovati v prvi polovici prihodnjega leta

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec

UVELJAVLJANJE SAMOUPRAVNIH PRAVIC PROIZVAJALCA

Lahko bi uvrstili med značilne medsebojne odnose v našem sistemu delavskega samoupravljanja odnose, ki prevladujejo v delovnem kolektivu **Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec**. Lahko, saj nas s svojim primerom seznanja z močno uveljavljenimi načeli samoupravljanja v svojih šestih, popolnoma samostojnih ekonomskih enotah, z njihovimi delovnimi kolektivi, ki gospodarijo s približno 55 tisoč hektari gozdnih površin.

Funkcija uprave podjetja je na dlani: usmerja gospodarjenje na celotnem območju, usklajuje interese posameznih ekonomskih enot, nudi strokovno pomoč ter opravlja komercialne in knjigovodske posle...

Ekonomske enote gospodarijo po lastnem preudarku. Osnova za njihovo gospodarjenje so povsem decentralizirana osnovna sredstva. Decentralizacija je rezultat zavestne odločitve kolektiva ter njegovih samoupravnih organov v minulih petih letih. Ni pomembnejše delo ene noči, pač pa je premišljena akcija z nedvomno ugodnimi posledicami.

Njen temeljni kamen je v decentraliziranih sredstvih! Vse ekonomske in obračunske enote so popolnoma samostojne, imajo svoje samoupravne organe, ki suvereno odločajo za svojo enoto. Vsako leto predlagajo in sprejemajo s celotnim programom podjetja usklajen proizvodni ter finančni plan, letni investicijski program, obravnavajo občasne in letne delovne rezultate, razsojajo o me-

Po novi cesti so stekle lesne mase

sečnih obračunih osebnih dohodkov... Osnova za delitev osebnih dohodkov med enote je ustvarjen celotni dohodek posamezne enote. V tem je stimulacija za doseganje čim večje vrednosti v proizvodnji. Obenem pa so enote stimulirane pri zniževanju materialnih stroškov, pri čemer gre polovica znižanja teh stroškov na osebne dohodke, polovica pa na sklade podjetja kot celote.

S sredstvi skladov, ki jih ustvarjajo ekonomske enote, razpolagajo obratni delavski sveti ekonomskih enot. Delavski sveti lahko ob upoštevanju perspektivnih potreb posa-

mezne enote sredstva skladov predvidijo in namenijo predvsem za koristne investicijske politike, ki je ekonomsko utemeljena, ki podjetju ter enoti zagotavlja hitrejši porast osebnih dohodkov in hkrati višjo stopnjo akumulativnosti.

Decentralizirana sredstva sestavljajo:

- amortizacijski sklad,
- sklad za regeneracijo gozdov ali strokovno imenovana — biološka amortizacija,
- sklad skupne porabe in
- sredstva za investicijska vzdrževanja osnovnih sredstev.

Jasno je, da kolikor se kaže potreba po združevanju posameznih skladov, obratni delavski sveti razpoložljiva sredstva tudi združujejo. To združevanje pride v poštev zlasti pri investicijskih večjih obsega, pri za celotno podjetje pomembnejših akcijah — pri nakupu mehanizacije za potrebe strojnega in gradbenega obrata in ne naposled zavoljo koristi vseh članov delovne družine — za zgraditev počitniškega doma.

Natanko opredeljen položaj pa ima v sistemu samoupravljanja centralni delavski svet podjetja. Cetudi je vseskozi poudarek na iniciativnosti posameznih ekonomskih enot, podpira delovni kolektiv preventivno razpravljanje centralnega organa samoupravljanja. Centralni delavski svet je sicer organ odločanja druge stopnje — kot pravijo v kolektivu — in še to predvsem v zadevah, ki so pomembne za razvoj celotnega podjetja. Za realizacijo ciljev, pomembnih za podjetje kot celoto, namenljajo ekonomske enote 20 odstotkov ustvarjenih sredstev v skupni sklad podjetja, z ostalimi sredstvi — torej z 80 odstotki — pa seveda razpolagajo ekonomske enote.

Ob takšnem sistemu uveljavljenih pravic odločanja ter ukrepanja je nedvomno v ospredju zavest proiz-

vajalca: nič nenavadnega ni potemtakem v dejstvu, da so se obratni delavski sveti pogosto dokaj peštre, včasih celo ostre na račun posameznika, na račun napak posameznih delovnih skupin.

Mesečno in tromesečno ugotavljanje proizvodnih uspehov je vselej nekoliko vznemirljivo srečanje z rezultati lastnega dela. Ker je uspeh enot izmerljiv glede na ustvarjen dohodek, so tudi razpoložljiva sredstva, s katerimi razpolaga ekonomska enota, nedvoumna številka. To pa je osnova za uveljavitev solidnega sistema nagrajevanja po delu.

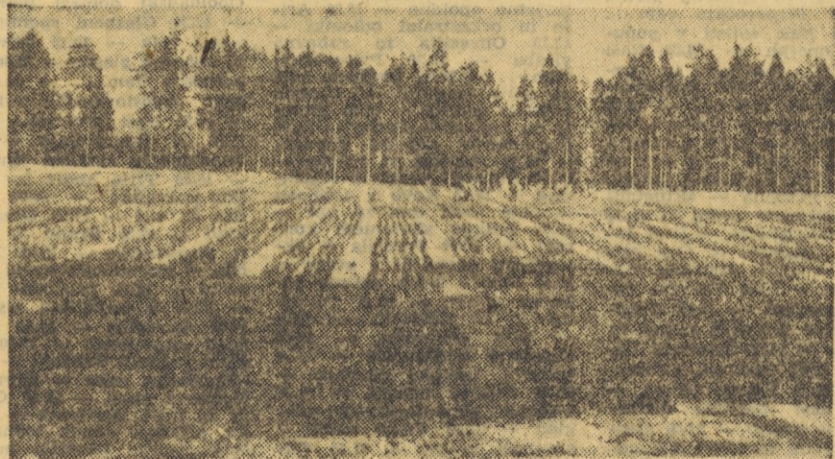
Edina, trenutno še neodklonljiva slabost v sistemu samoupravljanja in sploh gospodarjenja v delovnem kolektivu **Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec** je v togosti našega celotnega sistema upravljanja z gozdnim bogastvom. V podjetju pravijo: »Osnovna pravica slehernega kolektiva je v tem, da lahko sam planira svojo proizvodnjo!« V gozdarstvu je ta pravica nekoliko okrnjena. Plan sečnje sestavlja republika, ga sestavlja okraj, proizvodnja asortimentov je administrativno določena, odkupne cene so določene, določeno je tržišče. Bržkone pa je tale resnica odklonljiva, trenutno še potrebna slabost, ki pa jo bo dober samo-

upravni sistem v naših gozdovih prej ali slej potisnil v pozabo.

Gospodarjenje z gozdovi je družbeno odgovorna naloga. Toliko odgovornejša, kolikor hitreje in učinkoviteje uveljavljamo kompleksno gospodarjenje z gozdnimi površinami, kolikor hitreje združujemo in enotimo načela gospodarjenja v gozdovih skupne lastnine in zasebnega sektorja. **GG Slovenj Gradec** danes sodeluje v pogodbenem odnosu z zasebniki, pri čemer zajema na svojem delovnem območju 67 odstotkov gozdnih površin ali 72 odstotkov celotne blagovne proizvodnje. Pogodbeno sodelovanje je akcija v razvoju! Njen motor je samoupravna pravica zasebnih lastnikov, ki so prav tako voljeni v samoupravne organe podjetja. Med njimi so danes 4 v centralnem delavskem svetu, 1 v upravnem odboru podjetja, 11 v obratnih delavskih svetih ekonomskih enot in kar 35 v svetih gozdnih kooperantov. To dejstvo pa vsekakor odpira vrata individualnim proizvajalcem, da sodelujejo pri gospodarjenju z gozdovi, predvsem v zasebnem sektorju, pri formiranju cen, pri formiranju skupnega in osebnega dohodka.

V uveljavljeni samoupravni shemi **Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec** je nekaj karakterističnega. Urejeni medsebojni odnosi in, kot temu rečemo, čisti računi med posameznimi delovnimi enotami, med posameznimi člani delovnega kolektiva so nedvomno najlažnejša osnova za dobro počutje delavca, za njegovo navezanost na delovni kolektiv.

Od tega pa ima naša celotna skupnost svoje koristi.

Drevesnica Muta z zmogljivostjo 2.500.000 sadik letno

Spravilo lesa s traktorjem pozimi

12